

Onsdagen den 14 november

Kl. 19.30

Onsdagen den
14 november 1973*Villkoren för försäljning av staten tillhörig fast egendom*

Förhandlingarna leddes till en början av herr tredje vice talmannen.

§ 1 Villkoren för försäljning av staten tillhörig fast egendom

Föredrogs finansutskottets betänkande nr 37 i anledning av motion angående villkoren för försäljning av staten tillhörig fast egendom.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Det kan förefalla litet underligt att ta till orda beträffande en motion, som endast har till syfte att ge en mildare tolkning av vissa regler. Det gäller villkoren för försäljning av staten tillhörig fast egendom.

Det finns i vårt land en mängd små fastigheter, där bygghusen vilar på ofri grund. Ägandet ligger hos kronan och marken förvaltas av domänverket. Detta förhållande medför att vi nästan dagligdags i bl. a. Uppland får bevittna många intressekonflikter.

Den rationalisering som skett inom jordbruket — vi skall ha stora enheter och försöker plåna ut de små — har medfört en allvarlig förstöring av svensk natur och en minskning av möjligheterna att nyttja den för medborgarna. Men vi skall komma ihåg att det i svensk lagstiftning sedan urminnes tider finns angivet att den som fått nyttjanderätten till ett kronan tillhörigt markområde för att bygga ett egnahem skall vara skyddad om hans trygghet äventyras genom att marken upplåtes till större markägare.

Det gäller här överlåtelse av mark till en egnahemsbyggare eller en jordintresserad människa. Vi skall komma ihåg att vi stipulerat ekonomiska regler, som är hårda och brutala mot dessa människor. Vi glömmer ofta att genom den nya kartläggningen från flygplan och genom att man sedan anlitar okvalificerad arbetskraft för att rita ut fastighetsgränser och andra gränser berövas mindre jordbruksenheter dagligen gamla markrättigheter. Det märkliga är att denna trafik, som pågår i vårt land även i dag, medför att bolag med tillgång till arkitekter, lantmätare, jurister och ekonomiska resurser tar den bästa marken vid våra kuster för att använda den för spekulativa intressen. Vi vet att då stängs de små jordbitar som omges av större markområden och som tidigare varit öppna för de många människorna. I stället för möjligheter att nyttja gamla bygder och allemansvägar har vi fått förbudsskyltar och annat ohägn.

Det sägs ofta att vi skall ha en social syn på bostadsfrågan, men vi tillåter en markvärdestegring som träffar alla människor som behöver ett stycke mark att bygga och bo på. Och statens olika ämbetsverk utnyttjar statens egendom för att tillgodogöra sig en markvärdestegring som vi i

Onsdagen den
14 november 1973

*Villkoren för försäljning av staten tillhörig fast egen-
dom*

stället borde be Gud bevara oss ifrån. Det är föga lämpligt att samhället går ifrån de principer som har gällt i varje fall från 1442 och som är inskrivna i den ännu gällande grundlagen, där det sägs att staten icke skall avhända sig fast egendom – i den gamla ordalydelsen var den bestämmelsen mycket stark. Men nu har vi öppnat möjligheterna för dem som spekulerar i markvärdestegringen på ett sätt som borde vara oss främmande.

Det är farligt om ämbetsverken, lantbruksnämnderna och lagtillämpningen gagnar en utveckling som jag måste beteckna som asocial. Det går ut över småfolk som behöver vara kvar i de olika bygderna runt om i vårt land i stället för att fösas bort därifrån. Den äldre rättstillämpningen, liksom grundsynen i fråga om jordens nyttjande, var mycket mera radikal och mera samhällsbevarande än dagens.

Jag önskar att herr Börjesson i Falköping hade gjort ett mera fylligt arbete när han skrev sin motion. Det är egentligen omöjligt att skilja mellan herr Börjessons motion och den nuvarande rättstillämpningen, och det är omöjligt att ställa ett yrkande på någonting som – herr Börjesson får ursäktas – är en fiktion i fråga om rätt och rättstillämpning. Men vädja kan vi självfallet göra, och jag vill, herr talman, bara framföra en vädjan till regeringen att de som skall ha hand om markpolitik, bostadspolitik osv. i fortsättningen försöker att bevara kronans små och stora enheter. Vi behöver grönområden som kan ställas till kommunernas och landstingens förfogande, men vi skall inte heller glömma bort att småjordbrukarna i en gången tid var de som gjorde de förnämsta insatserna för att bevara landskapet friskt i olika avseenden. Det har vi glömt bort genom den stora rationaliseringen och genom att man vill ha stora enheter överallt. Man glömmet människan och de betingelser vi behöver bevara för att hon skall kunna leva ett sunt och friskt liv i samhället.

Jag har, herr talman, inget yrkande, men jag hoppas att under kommande riksdagar skall ske en sinnesändring i denna fråga på samma sätt som i andra frågor jag har tagit upp tidigare. En gång i tiden, på 1940-talet, började jag tala om naturvård, skydd av våra grusåsar, vatten och andra värden. Då ville ingen förstå det. I dag har vi fått en aktivitet som är hedervärd, men tyvärr har vi förstört större delen av de värden jag i det sammanhanget ville försöka skydda till förmån för de människor som ändå behöver både leva och bo inom Sverige. Vi skall inte betrakta Sverige som någon handelsvara, utan Sverige skall vara någonting för de människor som vill leva och bo här. Det skall inte vara till för spekulativa intressen – för att tjäna mesta möjliga pengar – utan för produktiva och vettiga insatser.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig allra först ge vännen Lundberg en eloge för det arbete han nedlagt för att främja de smås intresse i samhället. Han har fört en kamp för bättre miljö, och han har varit en god företrädare för småfolket i vårt land. Jag tycker att vi som politiska motståndare har rätt, och också skyldighet, att ge ett erkännande när det är befogat och inte bara kritik.

Låt mig sedan, herr talman, med några ord få kommentera den motion som ligger till grund för föreliggande utskottsbetänkande. Som jag har framhållit i min motion, nr 65 år 1973, är villkoret för försäljning av staten tillhörig fast egendom enligt SFS nr 727 år 1971, 21 §, bl. a. att "till grund för bestämmandet av saluvärdet skall läggas i orten gängse skäligt pris". I 22 § heter det: "Den säljande myndigheten skall tillse att köpeskillingen blir den högsta möjliga och i varje fall icke understiger egendomens saluvärde, om annat icke särskilt föreskrives."

Jag har framfört i min motion att jag i princip inget har att erinra mot att domänverket vid försäljning av fast egendom tillämpar skälighetsprincipen, märk väl: skälighetsprincipen. Det innebär inte alltid att man skall ta ut högsta möjliga pris, utan man skall ta vissa hänsyn till huruvida den som bor på fastigheten har haft densamma under en längre tidsperiod. Har han det skall detta också tas med i beräkningen för priset fastställande. Men jag anför även att det kan finnas andra undantag som motiverar en annan bedömningsgrund när man fastställer fastighetens saluvärde.

Jag avser sålunda försäljningar som kan betingas av sociala skäl, t. ex. vid friköpande av ett tomtområde där tomten ägs av domänverket men byggnaderna ägs av den i fastigheten boende, då den som äger byggnaderna önskar inköpa det tomtområde där byggnaderna är belägna.

Bärande skäl för att vilja förvärva tomtområdet kan vara att vederbörande fastighetsägare måste ha lagfart på fastigheten för att kunna erhålla lån. Givetvis ställer långivande bank vissa krav för att lämna ut lån, oftast kravet att vederbörande ägare till fastigheten också skall ha lagfart på densamma.

Då det endast är fråga om mark till enskild för att tillgodose eget permanent bostadsändamål, tycker jag, som jag tidigare nämnde, att hänsyn jämväl borde tas till sociala skäl. Det bör inte gälla att söka ta ut högsta möjliga köpeskillning av en person som är i behov av viss social omvårdnad. Och nog ter det sig litet underligt att veta att när bidrag beviljas för sociala ändamål, exempelvis för indragning av vatten och avlopp i fastigheten, vederbörande bidragsmottagare samtidigt måste använda en del av detta bidrag till att betala köpeskillingen.

Jag är medveten om att bidrag till vatten och avlopp kan utgå även om en enskild ägare av en tvåfamiljsfastighet inte äger marken men väl har nyttjanderätten till denna säkrad. Det förutsätter givetvis att ett nyttjanderättskontrakt är upprättat. Dock har jag mig bekant – jag har nämnt det tidigare – att det finns långivare som inte går med på belåning av en fastighet vars ägare inte har lagfart på den.

Utskottet finner inga skäl att bifalla motionen, som endast tar sikte på ett tillägg till SFS 1971:727 § 22, innebärande: "Den säljande myndigheten skall tillse att köpeskillingen blir den högsta möjliga och i varje fall icke understiger egendomens saluvärde, om annat icke särskilt föreskrives, såsom exempelvis sociala skäl." Jag vill endast och allenast ha in att man som ett kriterium även skall ta med sociala skäl när man fastställer köpeskillingen.

Jag är helt övertygad om att det endast är ett ytterligt fåtal fall som det här kan bli fråga om, varför staten inte kan ange att ekonomiska skäl

Onsdagen den
14 november 1973

Villkoren för försäljning av staten tillhörig fast egendom

skulle vara avgörande för att inte göra ett dylikt avsteg från nu gällande bestämmelser.

Jag har inte, herr talman, för avsikt att yrka bifall till motionen. Jag hoppas ändå att den skall föra det positiva med sig att de som handlägger försäljning av staten tillhörig mark beaktar vad som framkommit i detta ärendes behandling.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Jag skall inte gå i polemik med herr Lundberg, men i början av sitt anförande tillät sig herr Lundberg att säga någonting av ungefär den innebörden att i samband med kartläggning från luften manipulerar okvalificerade tjänstemän med fastighetsgränserna så att små jordägare berövas sin egendom.

Med detta riktar herr Lundberg en mycket grav beskyllning mot tjänstemän vid rikets allmänna kartverk. En sådan beskyllning får inte stå oemotsagd i Sveriges riksdags protokoll. Ända till dess jag blir överbevisad om motsatsen vägrar jag att tro att det finns någon grund för herr Lundbergs kategoriska och djupt kränkande uttalande mot dessa tjänstemän.

Vi respekterar alla herr Lundbergs djupa rättspatos. Det vore bara att hoppas att det skulle sträcka sig så långt att det också omfattar de människor som herr Lundberg angriper utan någon bevisning och utan att de är närvarande och kan försvara sig.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Turesson är uppbragt. Jag vill rekommendera herr Turesson att studera de kartor som produceras i dag, där bolagens marker märks ut och där man i stället för att kontrollera gränser har följt de märken som bolagen sätter upp genom sina anställda. Man ger åt bolagen rättigheter och rätt att bruka eller försälja kronans egendom medan nyttjanderätten upplåts åt enskilda. Herr Turesson kan titta på de kartor som är upprättade för Upplandskusten. Läs vad överlantmätaren sade härom 1906! Men herr Turesson bör även läsa vad Kuylenstierna sade som sakkunnig i åbokommitténs betänkande. Han konstaterar att staten icke ägde rätt att till bolagen överlåta gamla nyttjanderätter där äganderätten låg hos kronan men nyttjanderätten hos enskilda. I dag upplever vi att man föser i väg den befolkning som har levt där under århundraden, från släktled till släktled. Man accepterar vad de sakkunniga säger därför att befolkningen och kronan inte har några företrädare som bevakar deras rättigheter.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag bara konstaterar att herr Lundberg nu talar om något annat än det jag tillät mig anmärka på. Vad jag anmärkte på var ett gravt och otillbörligt angrepp mot tjänstemän som gör sitt arbete i rikets allmänna kartverk. Herr Lundberg tillät sig att kalla dem okvalificerade och menade att de manipulerade på ett sätt som var till nackdel för små jordägare, som berövades sin mark. Det uttalandet av herr Lundberg är ovederhäftigt, och det är det som jag har velat påtala så att det inte står oemotsagt i protokollet.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Om de kartor som finns i dag bygger på fotografier och om gränserna — inte minst över områdena utefter kusterna, i varje fall Upplandskusten och, föreställer jag mig, de områden som herr Turesson har uppsikt över — senare har dragits så att de gynnar vissa intressen, då bör herr Turesson se till att de kartorna granskas. Man bör undersöka hur bolag har kunnat lägga sig till med gamla slättermarker och andra områden, såsom nummersatta myrslogar, som skall tillhöra kronan men som under äganderättsliknande förhållanden skall nyttjas av enskilda. Har icke herr Turesson lagt märke till hur man förfarit med myrslogarna i Ore socken i Dalarna? Har han inte läst åtkomsthandlingarna och avverkningskontrakten, som i dag utnyttjas som äganderättshandlingar för områden där avverkning skett? Det är de gamla gränserna som vi vill ha inritade på dagens karta. Att det på gamla kartor och i gamla beskrivningar finns marker som i verkligheten aldrig har funnits bör ändå en lantmätare veta.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall helt kort konstatera att herr Lundbergs beskyllningar mot kartverkets tjänstemän för att vara okvalificerade och för att manipulera står kvar.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Också jag skall gärna erkänna att vi alla har förståelse för det patos herr Lundberg känner och framför. Även om han kanske i vissa sammanhang framför det på ett sådant sätt att det inte alltid finns täckning för hans anmärkningar, tror jag att han inte gör det i någon ond vilja.

Om vi sedan från denna utvikning från ämnet går till den sak det gäller, nämligen motionen av herr Börjesson i Falköping, har jag också förståelse för herr Börjessons känsla för enkla, fattiga människor som tycker att de blivit orättfärdigt behandlade av staten och dess myndigheter.

Det här är en fråga som ibland kan vara besvärlig att riktigt avgöra. Om man använder de statliga bestämmelserna i ett sammanhang, så tycker somliga att de blivit orättfärdigt behandlade. Om man använder samma bestämmelser i ett annat sammanhang, kanske staten avhänder sig egendom, som antingen de som köper dem eller deras arvingar sedan avyttrar med mycket betydande vinster. Därför är det givetvis svårt att alltid skipa fullständig rättvisa när det gäller att bestämma priset för mark som staten på ett sådant sätt som detta avhänder sig.

Väsentligt med detta ärende är att herr Börjesson velat ha en ändring i själva bestämmelserna med innebörden att sociala skäl skulle kunna förändra kraven på att ortens pris skall tillämpas. Herr Börjesson har i motionen sagt att sådana skäl borde kunna åberopas då det gäller friköp av tomt där den som äger byggnaderna måste äga lagfart på fastigheten för att få bidrag för vatten och avlopp etc. Vi har genom utskottets undersökning funnit att det inte riktigt är så. Om köparen kan anföra bostadssociala skäl för ekonomiskt stöd från samhällets sida bör enligt

Villkoren för försäljning av staten tillhörig fast egendom

vad utskottet menar dessa tillgodoses i därför avsedda former genom bostadslån, förbättringslån, bidrag m. m. Utskottet finner därför inte skäl att tillstyrka motionsförslaget, som innebär att detta stöd skulle lämnas genom nedsatt köpeskilling.

Det bör noteras att förbättringslån för t. ex. ordnande av vatten och avlopp kan utgå även om enskild ägare av en- eller tvåfamiljshus inte äger marken men väl har nyttjanderätten till denna säkrad. Förbättringslån kan också utgå om nyttjanderätten avser endast huset eller en lägenhet däri. I det av motionären anförda exemplet är sålunda förvärv av marken inte en förutsättning för statligt stöd.

Herr Börjesson i Falköping har inte heller ställt något annat yrkande än vad utskottet har anförts. Jag hoppas därför att herr Börjesson kan vara tillfredsställd med att utskottet verkligen har utrett det förslag som framförts och har yttrat sig på ett sätt som borde kunna tillfredsställa de personer som det här gäller.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag medger gärna att det kan bli fråga om gränsdragningar och att det är mycket svårt att dra gränserna. Men om man har det kriterium jag nämnt, hänsyn till sociala skäl, är det inte svårt att dra en gräns. Det var därför jag nöjde mig med detta tillägg "såsom exempelvis sociala skäl". Jag har haft samtal med tjänstemän på domänverket, och de har sagt att de inte tar några sociala hänsyn när det gäller försäljning av staten tillhörig mark.

Jag är medveten om att man kan få bidrag, även om man inte äger tomt. Men jag är också medveten om att det har förekommit och kanske förekommer att lånesökande blivit avvisade på grund av att de inte har lagfart på fastighetens tomt.

Jag har framför mig ett brev från en person i mellersta Sverige. För att över huvud taget få hjälp till vatten och avlopp måste han se till att få lagfart på fastigheten. Han säger att han är sjukpensionerad och har ständig smärta i ryggen efter en misslyckad ryggoperation. Men det är inte bara han själv som bor och har bott på fastigheten, utan hans tidigare numera avlidne broder bodde också på fastigheten. Jag är, herr talman, medveten om att man kanske inte skall ingå på så mycket detaljer, men här var det fråga om ett tomtpris av 4 kronor per m². Jag har varit i kontakt med domänverket som hade gått med på en sänkning till 3:60. Längre kunde domänverket inte gå. Om marken hade ägts av en privatperson är det kanske – jag säger *kanske*, eftersom det är ett antagande – möjligt att han hade kunnat få tomt till ett betydligt lägre pris. För honom var 5 100 kronor för tomtområdet inte något litet belopp.

Herr LÖFGREN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan i det här sammanhanget bara hänvisa till vad vi kommit fram till vid utskottets utredning på denna punkt. Det rör sig tydligen om litet olika uppfattningar. Jag skulle tro att den person som herr Börjesson talar om verkligen skulle kunnat få bidrag om han hade gjort en ansökan. För övrigt känner jag till att det förekommer fall då

Onsdagen den
14 november 1973

*Villkoren för försäljning av staten tillhörig fast egen-
dom*

man genom ett överklagande till Kungl. Maj:t kan få tomtpriset skälighet prövad. Om det är fråga om 4 kronor per m² och ett totalt tomtpris på 5 000–6 000 kronor, kan det givetvis synas mycket, men jag undrar om det i verkligheten är så betungande i förhållande till den hjälp vederbörande kan få från samhällets olika organ.

Jag har inte anledning att ytterligare uppehålla mig vid detta utan yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag är tillfredsställd med det svar som herr Löfgren nu senast lämnade, och jag kommer givetvis att se till att detta protokoll, om det blir fråga om ett överklagande, kommer vederbörande till handa.

Det låter inte så mycket, säger herr Löfgren om tomtpriset i det av mig relaterade fallet, men för den det gäller är det ganska högt. Någon har sagt att 75 öre eller 1 krona per m² skulle ha räckt i detta fall, men det får stå för vederbörandes egen räkning. Men den person som skulle betala dessa 5 100 kronor för tomten när han rätteligen inte borde betalt mer än högst 2 000 kronor, tycker nog ej att han är rättvist behandlad.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag vill fråga herr lantmätare Turesson vilka krav han ställer på kartritare. Har man inte rätt att ställa sig tveksam till kartritare som icke tar hänsyn till gamla gränsmärken. Det finns gamla kartor som är tillförlitliga när det gäller allmänningar och vägsträckor i både Uppland och Dalarna, men på dagens kartor har de gamla gränserna och vägarna tagits bort. Det kan t. ex. gälla en väg inritad på kartan efter en upptrampad stig genom en äng som man ägde.

Herr Turesson anser det tydligen inte anmärkningsvärt att man överför en kartbild till en fotografisk bild på ett oriktigt sätt. Men jag tycker att våra lantmätare och andra bör ha större kunnighet.

När det gäller gamla rättigheter vill jag peka på vad Carl W. U. Kuylenstierna säger: "Därjämte funnos emellertid rättigheter av annan art, vilka svårligen kunde självständigt utbrytas eller vilkas utbrytande vid avvitringarna utan samband med andra rättigheter — i varje fall aldrig avsetts i förordningarna. Dylika rättigheter voro rätt till mulbete för hemman, torp eller fäbodlägenheter, rätt till fiske, slätter m. m.

I samtliga dessa fall kunde enligt ovannämnda princip allmänningens upplåtande som rekognitionsskog ej lända till inskränkning i de redan existerande rättigheterna. Denna regel har fått sig uttryck i instruktionerna för bergskollegium den 16 oktober 1723 och 22 juni 1773. Kollegium anbefalldes vid allmänningars upplåtande till bruk noga tillse, att de, som av ålder därstädes haft rättigheter av antytt slag, skulle vid sitt nyttjande därav bibehållas. Om förbehåll skett i upplåtelsebrevet eller ej, har icke varit avgörande för rättigheternas bestånd. En huvudregel för praxis har nämligen varit den, att kronan ej kunde bortgiva eller försälja, vad den ej själv ägde."

Dessa gamla principer borde väl ändå lantmätare Turesson känna till. Jag skulle i varje fall från 1600 och framåt kunna ta fram otaliga exempel på hur man genom vissa myndigheter och andra har gjort intrång i vanliga

Onsdagen den
14 november 1973

*Villkoren för försäljning av staten tillhörig fast egen-
dom*

människors rättigheter. Denna kränkning är hårdare än en kritisk granskning av dem som säger sig ha rätt att föreskriva hur gränser skall tolkas. När de ensidigt tar hänsyn till de stora bolagen, som snart äger alla kuster i varje fall utefter Uppland, så måste man känna både förbittring, ledsnad och upprördhet över att något sådant kan ske. Det finns tydligen icke någon myndighet som har till uppgift att värna allmogens och kronans olika rättigheter i detta sammanhang.

Det talas sedan gammalt om herremakt och stormaktsdröm men bonde- och arbetarenöd. Arbetarna och bönderna borde i dag få kvarbliva vid vissa gamla rättigheter utan att det skall behöva stå skrivet i handlingar som det sedan är frågan om att välvilligt tolka från olika håll.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Min verksamhet som statens tjänsteman har till stor del gått ut på att hjälpa småjordbrukare att värna deras rätt. Jag tror inte att någon kan säga något annat. Men det är inte det den här frågan gäller, herr Lundberg. Att jag gick in i den här debatten berodde på de beskyllningar som herr Lundberg utslungade mot oförvitliga tjänstemän i rikets allmänna kartverk och som jag inte ansåg fick stå oemotsagda i riksdagens protokoll.

Nu frågar herr Lundberg vilka krav man har rätt att ställa på dessa tjänstemän. Självfallet mycket stora krav, för det gäller mycket känsliga frågor. Jag anser att dessa tjänstemän uppfyller de kraven, och jag kommer att anse det ända tills herr Lundberg bevisar motsatsen.

Jag tycker inte, avslutningsvis, att det är riktigt att någon här i riksdagen skall få utslunga sådana kränkande beskyllningar som har skett här. Det är därför jag har gått in i den här debatten – inte för att diskutera sakfrågan om skydd för äganderätten vare sig det gäller småjordbrukare eller kronan. Där är vi nog helt överens herr Lundberg och jag.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag skulle till herr Turesson vilja ställa frågan: Är det inte så att kartorna i gången tid som regel var ofullständiga och kanske tillverkade vid ett skrivbord? Men de kartor som ritas i dag anger gränser för ägande i olika sammanhang både när det gäller vatten och olika hemman eller besuttenheter. De kartor som ritas i dag har nu och för framtiden ett rättsligt värde och innehåll. Den praktiska tillämpningen följer i regel både riktigt tillverkade och oriktigt tillverkade kartor.

Vad jag är upprörd över är det man får bevittna i dag, nämligen hur olika fattiga människor drivs från sina hem, som bolagen sedan låter ruttna ner. Detta sker därför att den lilla innehavaren icke har råd till de ekonomiska utgifter som ett bolag kan ta, för då betalar ju kronan som regel. Men den fattige har svårt att kunna hävda sin rätt.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Eftersom herr Lundberg riktar en direkt fråga till mig skall jag svara på den.

Det är klart att kartor i dag framställs efter helt andra metoder än

Onsdagen den
14 november 1973

*Villkoren för försäljning av staten tillhörig fast egen-
dom*

tidigare. Det är flygfotogrammetrin som används för framställning av den ekonomiska karta som rikets allmänna kartverk ger ut. Men jag försäkrar herr Lundberg att icke ett streck på den ekonomiska kartan ändrar kvadratmeter i fråga om äganderätt, utan där är det de gamla kartorna som gäller. Den ekonomiska kartan är en illustration till hur fastighetsindelningen ser ut, men den ändrar icke rättsförhållandena mellan ägare av olika fastigheter. I sådana frågor får man gå tillbaka till de gamla kartverken, och om man anser sig ha kommit på något fel får man söka rättelse antingen genom en legal förrättning enligt fastighetsbildningslagen eller genom en process hos fastighetsdomstolen. Men rikets allmänna kartverks ekonomiska karta kan icke på minsta sätt ändra äganderätten.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag undrar om inte herr Turessons resonemang är mera teoretiskt än verklighetsbetonat. I min släkt har vi i varje fall sedan 1700-talet haft nyttjanderätt till ett visst område, som ursprungligen var en holme. Det gav oss rätt dels att ta foder, dels att avverka husbehovsvirke m. m. Vad inträffar efter den nya kartläggningen på den ekonomiska kartan? Jo, trots att gränsstenarna från gamla tider finns kvar har detta område förts in i bolagets ägoområden. Eftersom nyttjanderätt icke är detsamma som äganderätt och det finns vissa föreskrifter som skall följas upplevde jag en dag att hela området – som var skogbevuxet och som vi hade varit ganska aktsamma om, eftersom det gränsade till strand – var avhugget. Ett bolag hade tagit det hela, märkt ut nya gränser och gjort gällande att det var dess mark.

Vad den ekonomiska kartan beträffar vill jag peka på följande: Den stig som går över mitt område har aldrig funnits på äldre kartor, men väl en allmäningsväg utanför det hela. Samtidigt har det gällt för människorna i det området att de skulle få nyttja naturvärden m. m. i olika sammanhang.

Herr Turesson bör nog se på gränserna i Ore. Ta fram de gamla gränskartorna och undersök om inte avverkningsrätten från 1860, som skulle utgå 1911, har blivit föremål för en ägo- eller fastighetsköpehandling, när man i stället skulle ha återlämnat dessa gamla myrslogar på mark och skogsområden som kronan ägde men som nummersatta ägare hade nyttjanderätten till. Här rör det sig ju om ett område som herr Turesson bör känna till bättre än vad jag kan göra.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Den nyttjanderätt som herr Lundbergs förfäder haft och herr Lundberg har till den där holmen skall inte redovisas på den ekonomiska kartan. Där redovisas bara bestående fastigheter, inte nyttjanderätt. Kartan är alltså helt i sin ordning.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag har nyttjanderätt till marken, bolaget avverkar på denna mark och tar sig rättigheter, men jag har inte anledning att lägga ned pengar och arbete för att hävda mina intressen, för det skulle kronan göra. Då frågar jag mig: vad har kartan för uppgift att fylla, när de går

efter den nya kartan och säger att man på den kan utpeka de gränser som nu är fastställda? Är det skämt eller är det rätt som man vill försöka hävda och företräda, och är det jämlikhet i fråga om ägandet i det här landet?

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2 Föredrogs finansutskottets betänkanden

Nr 38 i anledning av motion om en samordning av sedel- och frimärkstrycket

Nr 39 i anledning av propositionen 1973:142 angående köp av datamaskinutrustning hos länsstyrelserna

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 3 Rätt till avsättning på skogskonto

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 58 i anledning av motioner om rätt till avsättning på skogskonto och om bilkostnader i skogsbruk.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! I motionen 248 har jag tillsammans med Allan Gustafsson och Karl-Eric Norrby föreslagit att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag beträffande vidgad rätt till avsättning på skogskonto i samband med stormfällningar, insektsangrepp m. m.

När det gäller den stormfällda skogen har statsmakterna gått med på tillfälliga förbättringar. Skogsägarna får i sådana fall rätt att på skogskonto sätta in 80 procent av köpeskillingen för rotsåld skog och 50 procent av andra skogsintäkter. Detta är rätt tillfredsställande, och avsikten är att man skall stimulera en snabb upparbetning av den stormfällda skogen.

I Värmland har vi fått stora angrepp, bl. a. av granbarkborren, och det är mycken rotstående skog som har förstörts. Många skogsägare gör oerhört stora förluster, och detta utan att själva vara orsak till eller kunna göra någonting åt det inträffade. De har fått in smitta från andra fastigheter.

För att man snarast skall kunna få bort den skadade skogen och därmed stoppa insekternas vidare framfart skulle det ha varit önskvärt att den högre insättningen gällt även för insektsskadat virke — det hade stimulerat till borttagande av detta. Det är klart att det också måste till andra åtgärder för att stoppa insekterna, men skattefrågan betyder ändå en hel del härvidlag. Jag vill understryka att detta är en viktig fråga. En utjämning av skatten är nödvändig i ett sådant fall.

Utskottet pekar nu på att förbättringar skall komma när det gäller skogskontoinsättningen. Jag beklagar att dessa förbättringar inte har kommit tidigare — då skulle vi kanske ha klarat oss ifrån många skador.

Förbättringarna kan inte beslutas och hinna träda i kraft, efter vad jag kan förstå, förrän 1975, och under tiden är det mycket som går till spillo.

Utskottet pekar vidare på att enligt en förordning från 1951 angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst kan progressiviteten i den statliga inkomstbeskattningen lindras. I detta avseende kan inräknas skogsförsäljning på grund av såväl stormfällning som insektsangrepp. Jag vill säga att det är en viktig upplysning som utskottet här ger. Det är många som skulle ha haft nytta av att känna till denna möjlighet.

Herr talman! Jag skall inte ställa något yrkande.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 4 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

Nr 60 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (1973:148) med förslag till lag om ändring i förordningen (1954:71) om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för belopp, som tillförts vissa för prisreglering bildade stiftelser, m. m.

Lagutskottets betänkanden

Nr 26 i anledning av motion angående statligt förarskydd för förare av spårbundet fordon

Nr 27 i anledning av motion angående uttagande av kostnad för dikningsföretag

Nr 28 i anledning av motion angående utformningen av växelblankett

Nr 33 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:147 med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1963:158) om ersättning för skada i följd av atomfartygs drift

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 5 Svenskt erkännande av Demokratiska folkrepubliken Korea m. m.

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 18 i anledning av motion om svenskt erkännande av Demokratiska folkrepubliken Korea m. m.

I detta betänkande behandlades motionen 1973:18 av herr Hermanson m. fl. (vpk) vari föreslagits

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om att denna tog omedelbara initiativ till upprättandet av diplomatiska förbindelser med Demokratiska folkrepubliken Korea samt

2. att riksdagen hos regeringen hemställde om att denna genom FN verkade för alla främmande trupperns bortdragande ur Korea.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1973:18.

Onsdagen den
14 november 1973

*Svenskt erkännande
av Demokratiska
folkrepubliken
Korea m. m.*

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Den 6 april i år erkände äntligen den svenska regeringen Demokratiska folkrepubliken Korea. Vänsterpartiet kommunisterna, som sedan länge verkat för detta erkännande, hälsar beslutet med tillfredsställelse. Demokratiska folkrepubliken Korea är det koreanska folkets statsbildning – en stat som svarat för en imponerande ekonomisk uppbyggnad, en stat som från underutveckling och svält, från svåra krigsskador rest sig till att bli det land som sannolikt har den genomsnittligt högsta levnadsstandarden i Asien. I Demokratiska folkrepubliken Korea behöver ingen längre lida nöd. Där finns utbildning, där finns sjukvård och andra sociala rättigheter för hela befolkningen.

Det är bra att Sverige erkänt Demokratiska folkrepubliken Korea. Vi som länge krävt detta erkännande och här i riksdagen alltid bemötts med argumentet att ett erkännande skulle omöjliggöra Sveriges arbete i den internationella övervakningskommissionen kan så slutligen än en gång få fastställt att detta var ett skenargument. Sverige har erkänt Demokratiska folkrepubliken Korea men är kvar i övervakningskommissionen.

Erkännandet var en framgång. Men det betyder inte att Koreafrågan därför är löst eller att Sverige utnyttjat alla möjligheter för att främja Koreas fredliga och självständiga återförening.

Korea befriades den 15 augusti 1945 från den japanska kolonialismens styre. Över *hela* Korea började det koreanska folket förbereda sig för en framtid som självständig stat.

Den sovjetiska armén och USA-armén gick emellertid in i Korea för att avväpna de japanska styrkorna som besegrats. Den 38:e breddgraden gjordes till en tillfällig demarkationslinje. Men USA upprättade snabbt en militärregering som med USA-truppernas hjälp undertryckte de folkets maktorgan som det koreanska folket tidigare hade skapat. Vid en utrikesministerkonferens i Moskva 1945 undertecknade USA ett avtal om att Korea skulle återupprättas som självständig stat. Men USA bröt ensidigt mot detta avtal.

År 1947 annullerade USA Moskvakonferensens beslut och drog Koreafrågan inför FN. Året därpå ordnade man i Sydkorea separata s. k. val, som ägde rum under hotet av amerikanska bajonetter och efter en vallag som kokats ihop av den USA-tillsatta militärregeringen. Syngman Ree-regimen upprättades som en amerikansk marionettregim i södra Korea. Detta med marionettregeringar är inget nytt för USA-imperialismen. Sådana har upprättats med vapenmakt i en rad olika länder i världen. Koreas folk svarade med att genomföra val i hela Korea och grunda Demokratiska folkrepubliken Korea. På begäran av denna regering drog sig de sovjetiska trupperna helt ur Korea vid 1948 års slut. Demokratiska folkrepubliken Korea ville markera sin självständighet och få en fredlig lösning genom det koreanska folket självt.

USA däremot och dess marionetter proklamerade nödvändigheten av att återförena landet genom att "marschera norrut". Under FN:s täckmantel angrep USA Demokratiska folkrepubliken Korea, och USA sparade inte några grymheter i detta sitt krig. Men man kunde ändå inte kuva Koreas folk. I juli 1953 tvingades USA att underteckna vapenstillståndsöverenskommelsen.

USA har sedan dess haft stora koncentrationer av trupper i Sydkorea. Att dessa USA-trupper kallas FN-förband kan inte maskera deras uppgift att kränka Koreas självbestämmanderätt och skydda de korrupta marionettregimer man tillsatt i södra Korea. Demokratiska folkrepubliken Korea har tålmodigt och ständigt upprepat realistiska fredsförslag och förslag om ett återförenande av Korea, men Sydkorea har i det längsta vägrat att förhandla och har aldrig självt lagt fram ett enda förslag om återförening.

År 1971 kom samtal till stånd genom möten mellan rödakorsorganisationerna i södra och norra Korea. De förhandlingarna resulterade i ett gemensamt uttalande om nationell återförening. Självständighet, fredlig återförening och nationell enhet var de tre bärande principerna i detta gemensamma uttalande.

Demokratiska folkrepubliken Korea föreslog sedan att ett samarbete skulle etableras mellan nord och syd på alla områden. Framför allt gällde det att avlägsna den misstro som finns och minska riskerna för en militär konfrontation. Demokratiska folkrepubliken Korea föreslog därför att upprustningen skulle upphöra, att alla utländska styrkor – inklusive USA:s – skulle dras bort från Korea, att trupperna skulle reduceras, att importen av vapen skulle upphöra samt att fredsavtal skulle slutas mellan nord- och sydsidan. Dessa förslag rönste ingen förståelse hos USA:s marionetter i syd. Tvärtom har Sydkorea fortsatt sina militära provokationer och överträdelser mot stilleståndsavtalet.

Huvudorsaken till att samtalen inte leder till några resultat som kan garantera freden i Korea är USA-imperialisternas dominans över södra delen av halvön.

Att de utländska trupperna lämnar Korea är en förutsättning för en återförening av landet. Främst gäller detta naturligtvis USA-imperialismens styrkor. Dessa underblåser och stärker quislingregimens motstånd mot en demokratisk och social utveckling av södra delen av Korea och saboterar också försöken till återförening.

Sverige har erkänt Demokratiska folkrepubliken Korea. Nästa steg borde därför vara att Sverige, då FN:s generalförsamling inom kort behandlar ett förslag om FN-styrkans bortdragande från Sydkorea, ger sitt stöd åt den resolution som framlagts av Algeriet, Sovjet, Kina och ett 30-tal andra medlemsstater. Detta skulle också ligga helt i linje med Sveriges andra engagemang på senare tid i Fjärran Östern. Tidigare har dock Sverige ständigt slutit upp bakom USA då frågan om bortdragande av USA-trupperna behandlats av FN. Sveriges erkännande av Demokratiska republiken Korea kan väl betecknas som en svensk omvärdering av Sveriges tidigare Koreapolitik. Varför inte fortsätta på denna väg och nu sluta upp bakom den resolution som framlagts för FN och som aktualiserar bortdragandet av de amerikanska trupperna från Sydkorea?

Herr talman! Härmed ber jag att få yrka bifall till det under punkten 2 i motion 18 ställda yrkandet, att riksdagen hos regeringen hemställer att denna genom FN skall verka för alla främmande truppers bortdragande från Korea.

Onsdagen den
14 november 1973

*Svenskt erkännande
av Demokratiska
folkrepubliken
Korea m. m.*

Herr GÖRANSSON (s):

Herr talman! I utrikesutskottets betänkande nr 18 behandlas motionen 18 från vänsterpartiet kommunisterna. Man föreslår där att regeringen skall ta omedelbara initiativ till upprättande av diplomatiska förbindelser med Demokratiska republiken Korea samt att regeringen i Förenta nationerna skall verka för att alla främmande trupper bortdrages ur Korea.

När det gäller det första yrkandet kan vi nu bara konstatera att diplomatiska förbindelser med Demokratiska republiken Korea upprättats efter det att regeringen den 6 april 1973 erkänt staten i fråga och föreslagit dess regering upprättandet av fulla diplomatiska förbindelser. Den svenske ambassadören i Peking har sedermera förordnats till sändebud i Pyongyang. Nordkorea har å sin sida alltsedan juni månad 1973 en ambassad i Sverige.

När det gäller Sveriges möjligheter att ta upp frågan om främmande truppers bortdragande från Korea vill jag erinra kammaren om att Koreafrågan alltsedan 1950 utgjort ett stående ärende på dagordningen för FN:s generalförsamling. Man kan bara konstatera den fastläsning som förelegat av positionerna hos å ena sidan de stater som stödde FN-aktionen och å andra sidan de stater som ansåg att denna aktion var oberättigad. Öststaterna har krävt att de trupper – till övervägande del amerikanska – som befinner sig i Sydkorea under FN-flagg skall dras tillbaka. Dessa krav har emellertid inte godkänts av generalförsamlingen, som i stället har antagit de resolutioner som framlagts av väststaterna. I dessa resolutioner har man regelmässigt bekräftat att FN:s syften i Korea är att med fredliga medel åstadkomma ett enat, oberoende och demokratiskt Korea under ett representativt styrelseskick och att till fullo försöka återställa den internationella freden och säkerheten i området. Vidare har man konstaterat att de FN-trupper som i enlighet med FN:s beslut sänts till Korea till större delen har dragits tillbaka och att de som för närvarande befinner sig där har till enda uppgift att bevara freden och säkerheten i området samt att de regeringar som har trupper i Korea är beredda att kalla hem sina kvarvarande styrkor så snart republiken Korea så skulle önska eller när förutsättningar för en bestående lösning skapats.

Inom kort kommer Koreaärendet upp i Förenta nationernas generalförsamling. Det finns ett förslag om att få till stånd en lösning av dessa problem, ett förslag som Sverige har stött och ställer sig positivt till. Vid denna debatt kommer företrädare för såväl Nord- som Sydkorea att ges tillfälle att utveckla sin syn på respektive lands möjligheter att åstadkomma en varaktig fred, syftande till ett enat Korea.

Utän överord kan man väl säga, att om de två staternas representanter vid FN-debatten gör klart att de syften FN ställt sig bakom kan uppnås, finns naturligtvis ingen anledning att behålla några FN-trupper i Korea. Men jag tror att det är alla skäl att avvakta FN-debatten för att se var de olika parterna i denna fråga står.

Vi hälsar naturligtvis med tillfredsställelse om situationen blir sådan att FN kan dra bort sina trupper från Sydkorea. Jag är övertygad om att denna uppfattning delas även av den svenska regeringen och dess

representanter, som med all sannolikhet kommer att framträda i Koreadebatten i Förenta nationerna.

Jag finner därför, herr talman, inte någon anledning för kammaren att i dag göra något speciellt uttalande i denna fråga. Att befrämja en fredlig utveckling utan FN-truppers garanti är ju en målsättning för vårt land lika väl som för alla andra fredsälskande länder.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 18.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Herr Göransson har pliktskyldigast för oss läst ur det uttalande som utskottet har gjort. Man blir sannerligen förvånad, när man tar del av detta betänkande från utrikesutskottet. Utskottet anför – fortfarande är det år 1973 – att de främmande styrkorna i Korea befinner sig där för att bevara freden och att de kommer att dras bort så snart republiken Korea, alltså marionettregeringen i Söul, så skulle önska och förutsättningar för en bestående lösning skapats.

Utrikesutskottet förutsätter alltså att den av USA tillsatta regimen i södra Korea, som inte är folkets regering, skulle hemställa till USA att dra bort ockupationstrupperna. Självklart skulle marionettregeringen i södra Korea aldrig göra en dylik framställning, för då försvann ju regeringen, som inte har något folkligt stöd. Det skulle äventyra dess egen existens. Nej, lika litet som Thieu i Sydvietnam eller Lon-Nol i Cambodja någon gång skulle ha kommit på tanken att kräva att USA-trupperna dras bort från Indokina, skulle den av USA tillsatta quislingregimen i Sydkorea göra en dylik hemställan till USA. Men det måste också utrikesutskottet ha klart för sig. Ändå skriver utskottet att det hoppas att trupperna dras bort när en framställning kommer. En sådan hemställan kommer naturligtvis aldrig.

De enda krafter i världen som kan tvinga fram en fredlig lösning på Koreafrågan är ju fredskrafterna i världen. Här kan vårt land spela en väsentlig roll.

Sverige har när det gällt Asienpolitiken i vissa fall visat rätt god blick för vad som bör göras, och det gäller att fortsätta på den linjen. USA-ockupationen av södra Korea är till men för folket på denna halvö och ett hot mot freden. Den amerikanska imperialismen har visat att den behöver kriget som ett medel att berika sig. Vad folket på den koreanska halvön fruktar är att det omfattande krig som i flera år har pågått i Indokina efter det s. k. stilleståndet där mycket väl kan överflyttas till Korea. Koreanerna har själva uttryckt farhågor i den riktningen.

Man fruktar alltså för sin egen framtid. USA behärskar nämligen konsten till fullo att sätta i gång krig, och folket i Korea har en bitter erfarenhet just av detta faktum. För att stärka fredskrafterna och för att förhindra ett nytt krig bör – i motsats till vad utrikesutskottet anser – USA-trupperna bort från Sydkorea.

Herr GÖRANSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte gå in i någon debatt i frågan huruvida FN-trupper eller andra militära styrkor – via något militärt samarbete

Nr 133

Onsdagen den
14 november 1973

*Svenskt erkännande
av Demokratiska
folkrepubliken
Korea m. m.*

Onsdagen den
14 november 1973

*Svenskt erkännande
av Demokratiska
folkrepubliken
Korea m. m.*

eller på annat sätt – innebär de största krigsriskerna. Jag ville i mitt förra anförande enbart konstatera att jag upplever det som en framgång när nu representanter för de båda, skall vi säga stridande lägren får möjlighet att utveckla sin syn på Koreafrågan i Förenta nationernas generalförsamling. Jag hoppas att även herr Lorentzon upplever det som positivt att de två delarna av Korea kan framlägga sina synpunkter där. Jag anser i alla fall att det är en framgång.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Herr Göransson upprepade återigen detta att han hoppades och trodde att när de båda delarna av Korea får framföra sin uppfattning i FN:s generalförsamling så skall frågan lösas. Men jag har ju framhållit för herr Göransson att Sydkorea inte alls går med på att ta bort några USA-trupper. Alltså har de båda delarna inte samma uppfattning och lika väl som de inte kommit överens tidigare kan de inte göra det i generalförsamlingen heller. Det verkar alldeles för blåögt när herr Göransson i denna kammare två gånger upprepar samma sak.

Vad gäller frågan huruvida FN-trupper i Sydkorea skulle utgöra samma risk som andra trupper, så vill jag framhålla att trupperna i Sydkorea är FN-trupper endast till namnet. De bär FN-märket på sina hjälmar, men det är USA-trupper som är där. USA:s president är den som avgör vem som skall vara befälhavare för trupperna. Och det är dessa trupper som herr Göransson, om jag fattade honom rätt, ger sitt fulla förtroende, trots att dessa trupper uppträtt som de gjort i en hel rad länder i världen.

Garantin för freden i Korea och i världen i övrigt är att USA tar bort sina trupper överallt där det finns sådana.

Herr GÖRANSSON (s):

Herr talman! Jag måste säga att det är en väldigt underlig tolkning av mitt uttalande som herr Lorentzon gör när han påstår att jag ger USA-trupperna i Korea mitt fulla förtroende. Det har jag aldrig sagt och kommer inte att säga det heller. Jag har bara konstaterat, att de främmande trupperna i Sydkorea mestadels är amerikanska trupper som går under FN:s flagga. Jag har därmed inte gett dem något fribrev, som innebär att de inte kan vidta åtgärder som inte skulle tjäna syftet – att få fred och säkerhet i det här området.

Men den andra delen av frågan är trots allt den intressantaste, nämligen hur olika herr Lorentzon och jag upplever denna möjlighet för de här två staterna att få tala inom Förenta nationernas ram. Jag har senast i dag varit i kontakt med Nordkoreanska ambassaden här i staden och fått konstaterat att Nordkorea har skickat en delegation till Förenta nationerna. Därför konstaterar jag att herr Lorentzon inte följer Nordkoreas agerande utan driver sin egen lilla linje i den här frågan.

Jag upprepar än en gång, herr talman, att vi bör se den kommande debatten i FN med tillförsikt och förhoppning om att den skall ge lösningar beträffande såväl FN-truppernas framtid i Korea som det slutgiltiga önskemålet om återförening av de koreanska staterna.

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Herr Göransson har tydligen missuppfattat mig, eller också lyssnar han inte. Jag är fullständigt på det klara med – det har jag sagt tidigare – att båda parterna kommer att träffas i FN. Men det löser inte problemen, därför att Demokratiska folkrepubliken Korea vill att USA-trupperna skall bort. Det kravet kommer man att framföra i FN under det att marionettregeringens representanter är motståndare till det. Hur kan sådana ståndpunkter förenas? Det är omöjligt! Sedan må herr Göransson ha talat med vem som helst.

Vidare noterar jag givetvis med tillfredsställelse att herr Göransson inte har det förtroende för FN-trupperna som han sade. FN-trupperna i Korea är nämligen USA-trupper, och i det fallet tycks vi vara överens.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till yrkande 2 i motionen nr 18 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till yrkandet 2 i motionen nr 18.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	261
Nej	–	15
Avstår	–	2

§ 6 Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 19 i anledning av motioner om upprättande av diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering.

I detta betänkande behandlades motionerna

1973:19 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde om att denna omedelbart bröt med Saigonjuntan och tog initiativ till att upprätta diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering samt

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

1973:1099 av fru Dahl m. fl. (s) vari hemställdes

att riksdagen begärde hos Kungl. Maj:t att Sverige snarast upprättade fulla diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering samt

att riksdagen begärde hos Kungl. Maj:t att frågan om en utveckling bland annat i enlighet med de i motionen utvecklade tankegångarna, av de folkrättsliga reglerna beträffande erkännande av stater och upprättande av diplomatiska förbindelser med regeringar blev föremål för utredning i lämplig form.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:19,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1099.

Fru DAHL (s):

Herr talman! Det är inte med lätt hjärta som jag i dag tar till orda för att kommentera utrikesutskottets betänkande nr 19 i anledning av motioner om upprättande av diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering. Jag skulle önska att betänkandet inte vore sådant att jag tvingades inta en mycket kritisk attityd, men nu har jag inget val.

När vi förra året diskuterade denna fråga fanns det positiva ting i utskottsbetänkandet att ta fasta på. Utskottets och riksdagens ställningstagande då innebar, liksom ett beslut vid den socialdemokratiska partikongressen tidigare samma år, att vi de facto erkände PRR men sköt på erkännandet juridiskt av formellt legalistiska skäl. Det var alltså ett mycket betydelsefullt steg framåt, om det än inte var tillräckligt.

Samma tre socialdemokrater som stod för förra årets motion har i år i motionen 1099 återkommit i erkännandefrågan. Motionen har följande krav:

”att riksdagen begär hos Kungl. Maj:t att Sverige snarast upprättar fulla diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering samt

att riksdagen begär hos Kungl. Maj:t att frågan om en utveckling, bl. a. i enlighet med de i motionen utvecklade tankegångarna, av de folkrättsliga reglerna beträffande erkännande av stater och upprättande av diplomatiska förbindelser med regeringar blir föremål för utredning i lämplig form.”

Vi fann det självklart att upprepa kravet på fullt erkännande, formellt och juridiskt, av tre skäl, nämligen:

1. PRR har uttryckligen och upprepade gånger både före och efter Parisavtalet framhållit att detta är en för PRR mycket viktig fråga, kanske den viktigaste formen för politiskt stöd just nu, inte minst för att stödja PRR i dess kamp för att avtalets bestämmelser om bildandet av det nationella rådet skall kunna fullföljas. Utvecklingen efter avtalsundertecknandet har bekräftat det riktiga i denna tes.

2. Parisavtalets undertecknande innebar bl. a. ett faktiskt erkännande av PRR internationellt sett, som måste påverka Sveriges bedömning.

3. Den starka svenska opinionen för Vietnams folk uttryckt inte

minst i den nationella manifestationen för Vietnam vintern 1972–1973. Det är uppenbart att en majoritet av vårt folk betraktar PRR som den som står för social rättvisa, demokrati och nationellt oberoende och därför som den enda rättmätiga företrädaren för Sydvietnams folk. Denna folkopinion kräver av oss att vi genom ett fullt erkännande ökar det politiska stödet till de krafter i Sydvietnam som så länge har kämpat för de principer och demokratiskt folkstyre byggt på allmänna val som finns inskrivna i både Genèveavtalet och Parisavtalet.

Vårt krav på en översyn av folkrättsliga regler och praxis angående erkännande av stater och upprättande av diplomatiska förbindelser framfördes i en uppriktig strävan att föra en konstruktiv debatt och i övertygelsen att det är nödvändigt att från tid till annan kontrollera att det internationella rättssystemet, likaväl som det svenska, i teori och praktik står i överensstämmelse med de faktiska förhållanden som råder och med rättsuppfattningen. Vi ställde kravet med så mycket större tillförsikt som Sverige sedan länge strävat efter att utveckla och modernisera folkrätten till skydd för enskilda staters och människors integritet liksom för freds- och nedrustningsarbetet.

Det är därför med stor besvikelse som jag tagit del av det betänkande som utskottet nu förelägger kammaren. Detta utlåtande måste nämligen tolkas som en tillbakagång i sak i själva principfrågan om erkännandet. Det innehåller även andra anmärkningsvärda ställningstaganden som i praktiken minskar det svenska politiska stödet till PRR, som var så otvetydigt i betänkandet förra året liksom i de inlägg som då gjordes i kammardebatten av utskottets ordförande och av förre utrikesministern Torsten Nilsson. Utredningskravet avvisas blankt och med mycket torftiga motiveringar. Själva sakframställningen, som var föredömlig förra året, är i år bristfällig och delvis vilseledande.

Jag har svårt att tänka mig att det verkligen varit utskottets mening att avge ett betänkande av denna innebörd och karaktär. Men faktum är att jag måste beteckna det som närmast genant om den svenska riksdagen skulle ställa sig enhälligt bakom ett utlåtande med de motiveringar som anförs och den skröpliga redovisning av fakta som där ges.

Jag är naturligtvis samtidigt den första att erkänna att det är svårt att på det knappa utrymme som utskottet anslagit åt ämnet ge en rättvisande beskrivning av det mycket komplicerade avtalskomplexet liksom av händelseutvecklingen under 1973. Tiden här i kammaren tillåter inte heller mig att ge en så fullständig redovisning som nog skulle behövas. För det är dess värre så att efter Parisavtalets ingående har den allmänna informationen om Vietnam och Indokina varit mycket dålig. Det förefaller som om avskyn för de illgärningar som USA och dess allierade fascistjuntor under så lång tid begått mot Indokinas folk har svängt över i en reaktion inte bara av lättnad inför att en del av de öppna krigshandlingarna nu upphört utan också i en överdriven optimism och en obenägenhet att se verkligheten som den är. Klart är att det i dag är mycket svårt att nå ut med saklig information – tidningar och massmedia är ovilliga att ta in material och skyller på att publiken är "Vietnam-tröti", människor värjer sig mot den fruktansvärda sanningen.

Till informationssvårigheterna kommer också den mycket stränga

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

censur, ytterligare skärpt i samband med Parisavtalets undertecknande, som Saigonregimen utövar mot såväl den inhemska pressen som utländska journalister. Många sydvietnamesiska tidningar har åtalats, dragits in eller lagts ner. Under de första månaderna av 1973 tvingades 323 utländska journalister, däribland representanterna för Newsweek, UPI, NBC, Los Angeles Times och AFP, att lämna Saigon på grund av utvisning eller visumvägran. Nästan ingen pålitlig information når i dag ut om vad som verkligen händer i Sydvietnam.

Informationsbehovet är alltså stort. Men jag får nöja mig med att ta upp några viktiga punkter där utskottets betänkande måste kompletteras.

En mycket viktig sak i Parisavtalet, som inte nämns i betänkandet, är att detta innebär ett erkännande internationellt att PRR uppfyller sådana kriterier som utskottet omnämner, t. ex. "att den makt som skall erkännas skall ha vunnit ett rimligt mått av självständighet utåt, som någorlunda allmänt godtagits av omvärlden" samt "en rimlig stabilitet inåt, genom att det finns statliga myndigheter som faktiskt upprätthåller kontroll över ett visst territorium och där utövar suveräna befogenheter". Detta sker t. ex. när avtalet uttryckligen omnämner existensen i Sydvietnam av två administrationer, två väpnade styrkor, två kontrollzoner och tre politiska krafter – PRR, Saigon och den s. k. tredje kraften. En annan punkt där ett sådant erkännande ges är i föreskriften om vapenvila på stället, som ju innebär att PRR och Saigon erkänns de facto kontrollera var och en sina territorier, som inte får kränkas av motparten. Det kan noteras att kommunikén den 13 juni i år om fullföljande av avtalet föreskriver en återgång till de gränser och ställningar som gällde den 27 januari. Slutligen skall som mycket betydelsefullt i detta avseende nämnas att USA och Saigon efter långvarigt motstånd faktiskt accepterade PRR som likvärdig förhandlingspart samt att Madame Binh i egenskap av utrikesminister i PRR undertecknade detta avtal och senare följande dokument.

Lägger man därtill den rikhaltiga dokumentation som föreligger om den samhällsorganisation som PRR upprätthåller och ständigt utvecklar i sina områden i form av administration och demokratiska organ, sjuk- och hälsovård, utbildning och kultur, produktion och kommunikationer, så råder det inget tvivel om att PRR uppfyller de kriterier som vi uppställer för erkännande.

Känt är också att PRR har stöd av majoriteten av befolkningen i de områden som Saigon kontrollerar. I själva verket förhåller det sig så att Saigonregimen, som vi har erkänt och som installerades i trots mot folkviljan och Genèveavtalen, aldrig uppfyllt våra erkännandekriterier och inte heller nu gör det, vare sig man talar om hela Sydvietnam eller de områden som Saigon säger sig kontrollera.

Ett skäl som brukar anföras mot erkännande av PRR är att det inte finns några klart fastställda gränser för dess territorium. Denna invändning kan givetvis med samma skäl göras mot ett erkännande av Saigon. Men viktigare är att det faktiskt förhåller sig så och det framhålles av den svenske folkrättsexperten Hans Blix i hans bok *Contemporary aspects on recognition* – att frågan om klart fastställda gränser inte är avgörande i erkännandefrågan. Det finns flera exempel på svenskt

erkännande utan klart fastställda gränser. Exemplet Israel och dess arabiska grannländer är kanske det mest kända. När det gäller definitionen av gränserna mellan Saigons och PRR:s områden, så har den frågans lösning saboterats av Saigon, som vägrat sin medverkan i detta i avtalet föreskrivna arbete.

Ett annat ofta hört argument, som dock saknar stöd i de formella reglerna, gäller att den som skall erkännas skall behärska huvudstaden. Till detta kan anföras följande.

Saigon har aldrig haft någon huvudstadsfunktion förrän den USA-stödda regimen installerades där på 1950-talet. Historiska huvudstäder i Vietnam är Hanoi och Hue. Det var Hanoi som var huvudstad i Demokratiska republiken Vietnam när denna bildades och då behärskade hela Vietnam. Formellt har dess omfattning aldrig minskats. Genèveavtalet och Parisavtalet fastställer båda Vietnams enhet och odelbarhet och klargör att sjuttonde breddgraden inte är en nationsgräns utan en tillfällig demarkationslinje. PRR har inget behov av att behärska Saigon för att kunna upprätthålla sin administration. Däremot har PRR, av naturliga skäl, så länge som Saigon dagligen bombar civila mål i PRR-områdena hemlighållit det centrum för dess regering och administration som faktiskt finns och i vilket bl. a. representanter för de stater som erkänt PRR överlämnat sina kreditivbrev.

Men, säger man då, borde vi inte vänta med erkännandet till dess att en nationell regering har kunnat bildas i enlighet med Parisavtalet? Jo, självfallet borde vi det, om en sådan lösning låge inom möjligheternas ram inom en nära framtid. Och det är också vad PRR helst skulle önska. Ännu i våras kunde man kanske hoppas på en sådan lösning, men nu förefaller den mycket avlägsen. Utskottet konstaterar självt att allvarliga kränkningar av avtalet förekommer kontinuerligt, att den väpnade konflikten i Sydvietnam fortsätter, att inga tecken till framgång kan skönjas i förhandlingar mellan parterna. I själva verket förhåller det sig så att det inte för närvarande förekommer några förhandlingar som skulle kunna störas, som man ibland påstår, av ett svenskt erkännande. Ett svenskt erkännande skulle däremot kunna ge PRR ett stöd i dess krav på avtalets fullföljande.

I det här sammanhanget och utan att närmare gå in på den faktiska situationen gör utskottet också det märkliga uttalandet att båda parterna ömsesidigt beskyller varandra för avtalsbrott. Utskottet underlåter att fastställa det allmänt kända faktum att det är USA och Saigon som från början öppet saboterat avtalet. Detta utskottets uttryckssätt kan i nuvarande läge inte uppfattas på annat sätt än att vi i den här situationen undandrar PRR ett politiskt stöd som vi tidigare varit angelägna om att markera och som många menar vara t. o. m. viktigare än själva erkännandet.

Låt mig ge några exempel på vad som faktiskt hänt och som beskriver varför det är nödvändigt för den som vill verka i Parisavtalets anda att uttrycka sig på annat sätt och ta ställning på annat sätt än vad utskottet här har gjort.

PRR och Demokratiska republiken Vietnam betraktar avtalet som en seger för deras krav på en fredlig politisk lösning av konflikten under

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

respekterande av det vietnamesiska folkets oavhängighet, enhet och demokratiska rättigheter. De har hela tiden visat sitt intresse av att avtalet tillämpas strikt och denna inställning kvarstår alltjämt. Det är med den inställningen som grund som de båda – Nordvietnam och PRR – nyligen har vänt sig till deltagarna i den internationella Vietnamkonferensen med begäran om åtgärder för att Parisavtalet skall kunna förverkligas.

USA och Saigon däremot, som mot sin vilja och under protest ingick avtalet, har konsekvent brutit mot det.

Mönstret börjar nu efter nio månader att klarna. Allt tyder på att man syftar till att genom systematiskt sabotage omintetgöra dess förverkligande precis på samma sätt som skedde efter Genèveavtalet 1954.

Militärt sett råder fullt krig i Sydvietnam. Saigon anfaller dagligen PRR-områdena till lands och från luften. I stället för att medverka till repatriering av fångar och flyktingar och till återuppbyggnaden, såsom i avtalet föreskrives, bombas civila mål i PRR-områdena med sjutonsbomber, napalm och växtgift. Så fort en by eller ett område byggs upp igen bombas bostäder, skolor, sjukhus, åkerfält och kommunikationer. De flyktingar som har sina forna hem i PRR-områdena hindras med hot om dödsstraff att återvända. Över en miljon människor har tvångsflyttats sedan januari i år till koncentrationsläger. Fruktansvärda grymheter begås i samband med terroraktioner mot byarna. För människorna i Sydvietnam har verkligheten inte förändrats ett dugg sedan Parisavtalet slöts.

I dessa brott mot avtalet har Saigon USA:s fulla stöd genom bl. a. 24 000 militära rådgivare i civila kläder och mycket omfattande krigsleveranser i strid mot avtalet. USA bedriver spaningsflyg och genomför styrkedemonstrationer med flottan på nordvietnamesiskt territorium också i strid mot avtalet. USA har inte uppfyllt sina förpliktelser om minsvepning och krigsskadestånd till Nordvietnam. USA har upprepade gånger hotat återuppta bombningarna av Nordvietnam.

Saigons militära aktioner mot PRR-områdena syftar emellertid inte bara till att öka de av Saigon kontrollerade områdena. De är också ett led i dess försök att sabotera en politisk lösning i enlighet med avtalets föreskrifter i vad gäller det sydvietnamesiska folkets rätt att självt bestämma över sin framtid. Man vill helt enkelt göra det omöjligt att leva i de av PRR behärskade områdena samtidigt som man skaffar sig fullständig kontroll över allt fler människor genom att göra dem till flyktingar eller politiska fångar.

Intensifieringen av förföljelserna mot oliktankande började redan hösten 1972 och har fortsatt i stegrad takt. Censuren har, som jag nyss beskrev, skärpts. Thieu vägrar erkänna existensen av den s. k. tredje kraften och förhindrar enbart härigenom bildandet av det nationella rådet. Alla oliktankande, såväl de som tillhör FNL som andra, avfärdas som kommunister. Antalet politiska fångar stiger. I dag sitter mer än 200 000 människor som representerar vitt skilda uppfattningar men är förenade i motståndet mot Thieu i fängelse. Man har helt enkelt fängslat alla ledare i byarna och städerna, i religiösa, fackliga, ideella och politiska organisationer osv., dvs. alla dem som skulle bära upp en demokratisk folkstyrelse i ett fritt Vietnam.

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

Även i dessa aktioner har Saigon USA:s aktiva stöd, trots att avtalet förbjuder USA att stödja någon politisk riktning eller person.

Ett viktigt led i denna amerikanska politik är att enbart erkänna Saigon, att betrakta Saigon som den enda legitima representanten för Sydvietsnams folk. Härigenom tar man avtalsstridigt ställning för den ena parten och förhindrar att avtalets bestämmelser om bildandet av ett nationellt råd och genomförandet av fria val förverkligas. Det är exakt samma taktik som efter Genèveavtalet.

I det läge som nu råder är PRR:s officiella linje fortfarande att man i första hand arbetar för att förverkliga Parisavtalet. Man befärar dock att detta kommer att ta mycket lång tid. Därför begär man nu mycket energiskt, i avvaktan på att en sådan regering skall kunna bildas, formellt erkännande och upprättande av fulla diplomatiska förbindelser med så många stater som möjligt. Antalet stater som erkänner PRR har också ökat den senaste tiden.

Ett erkännande av PRR i nuvarande situation skulle ha sin viktiga praktiska och politiska betydelse genom att ge PRR samma internationellrättsliga ställning som Saigon redan har. Det skulle balansera den amerikanska politiken och därigenom ge PRR ett stöd i dess arbete på att förverkliga Parisavtalet, och det skulle ge PRR och de människor som bor inom dess områden liksom dess väpnade styrkor det folkrättsliga skydd som man i dag saknar och som man är i stort behov av. De har t. ex. inte rätt att försvara sig mot anfall av civila mål.

I vad gäller Sverige så har PRR:s utrikesminister vid flera tillfällen, bl. a. i samband med undertecknandet av fredsavtalet, framfört en begäran om erkännande. PRR:s representant i Sverige har den 9 november efter instruktioner från sin regering uppvaktat det svenska utrikesdepartementet med en formell och officiell framställning om upprättandet av diplomatiska förbindelser.

Det är i denna situation som utrikesutskottet tar ställning mot ett erkännande. Utskottets motiveringar gör ställningstagandet så mycket mera allvarligt. Man hänvisar inte i år till formellt legalistiska skäl. En sådan linje har vissa skäl för sig som jag respekterar – Sverige vill värna om det internationella rättssystemet och måste då självt iakttä dess bestämmelser. I år talar man i stället om att ”de principer som Sverige sålunda valt att följa grundar sig på praktiska och politiska lämplighets-skäl”. Det är alltså av politiska lämplighetsskäl som vi nu, när PRR begär vårt erkännande till stöd för ett förverkligande av Parisavtalet, skulle vägra detta. Jag kan absolut inte acceptera de motiveringarna, och jag hoppas att kammarens ledamöter delar min uppfattning.

Vad vi nu riskerar det är att återigen, liksom under 1950-talet, genom ett ensidigt erkännande av Saigon medverka i den amerikanska politiken. Det hjälper inte att peka på att vi inte har en ambassadör ackrediterad i Saigon längre. Vårt formella erkännande kvarstår ju och därmed vår olika behandling av parterna och det stöder USA:s politik.

Utskottet menar också att ett erkännande inte är nödvändigt för att praktiskt underlätta PRR:s arbete i Sverige eller för att diskussioner mellan Sverige och PRR om bistånd och andra frågor skulle kunna äga rum. Det är riktigt att vi redan nu har vidsträckta möjligheter att föra

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

sådana diskussioner mellan Sverige och PRR, men i övrigt stämmer inte den bild som utskottet ger. Saigons representanter kan i Sverige i skydd av diplomatisk immunitet bedriva verksamhet som på många punkter är en obskyr och bedräglig form av propaganda och insamlingsverksamhet, som åtminstone en del av kammarens ledamöter känner till. Men PRR:s representanter saknar de förmåner som den diplomatiska immuniteten ger. Det är ett faktum att det försvårar och fördyrar deras arbete i hög grad att vara underkastade visumtvång, polis-, tull- och invandrarkontroll m. m. och att inte kunna utnyttja kurirpost. Jag kan som ett annat praktiskt exempel anföra att Vietnamkommittén har fått lov att lämna bankgaranti för att PRR:s representanter skall kunna få hyra lokaler för sitt informationskontor. Det är naturligtvis också en belastning för PRR:s representation att inte kunna arbeta med samma status som andra länders representanter.

Utskottet avslår också det mycket rimliga kravet på en översyn av regler och praxis för erkännande av stater, bl. a. med motiveringen att de nuvarande "principernas ändamålsenlighet har bekräftats av de senaste årens erfarenheter". Det är ett understatement att konstatera att dagens debatt och tidigare sammandrabbningar i och utanför riksdagshuset i denna fråga visar på att så inte är fallet. Jag har tidigare i denna kammare och i motionen utförligt redovisat varför en sådan översyn är befogad. Folkkrätten är lika litet som den nationella lagstiftningen och rättstillämpningen något objektivt och en gång för alla givet. Den nuvarande folkkrätten är tillkommen för att reglera förhållandet mellan stater i en annan tid än vår. Den har inte förutsett den utveckling som skett i t. ex. Indokina och Portugals kolonier, där befrielseströrelser växt fram som faktiskt behärskar och effektivt administrerar stora delar av landet. Den utgör inget effektivt skydd för vare sig civilbefolkningen eller de stridande enheterna i sådana fall. Den ger inte ens människorna, som jag sade, rätt att försvara sig mot anfall mot civila mål, byarna t. ex. När de gör det blir de kriminella i den ställning som de i dag har.

Men i andra fall, när det har gällt t. ex. nedrustning, bekämpandet av grymma vapen och krigföringsmetoder eller skyddet för den mänskliga miljön har Sverige inte tvekat att arbeta för en utveckling av folkkrätten till skydd för människovärdet, det fredliga samhällsbyggandet och människornas överlevandemöjligheter. Det är för mig obegripligt att vi inte ens skulle vilja vara med om att utreda om motsvarande behov kan finnas på detta område. Jag hoppas att kammarens ledamöter inte har samma uppfattning som utskottet om behovet av en utredning på det här området.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 1099, och jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att efter vad jag har fått veta kommer det att bli möjligt att ta ställning till de två motionskraven om erkännande av PRR och utredande av hithörande frågor var för sig.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Ett svenskt erkännande av Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering, PRR, skulle vara ett bidrag till det vietnamesiska folkets kamp för nationell självständighet och fred. Därför

ställs detta krav av den svenska solidaritetsrörelsen för Vietnam. Därför har vänsterpartiet kommunisterna för femte året i följd ställt detta krav i riksdagen.

Vietnams folk har än en gång fått ett fredsavtal, men det har fortfarande inte fått fred. Kriget fortsätts av Saigonadministrationen, beordrad och understödd av USA-imperialismen.

Om man skall tala om den kamp som Vietnams folk fört mot utländska inkräktare måste man gå långt tillbaka i dess historia. Jag skall här begränsa mig till att börja vid Genèveavtalen 1954, slutna efter segern över de franska kolonialtrupperna. De överenskommelser som slöts i Genève om Vietnam innebar vapenstillstånd. Den 17:e breddgraden skulle vara en provisorisk stillståndslinje. Vietnams oberoende och enhet slogs fast i överenskommelsen. Fria val för hela Vietnam skulle hållas under 1956.

Slutdeklarationen i Genève skrevs under av alla närvarande stater – utom av USA som dock lovade att följa avtalet. Löftet bröts snart. USA började att sabotera Genèveavtalen. En marionettregering etablerades i söder. Denna erkändes av Sverige redan 1957. Sverige bidrog alltså den gången till att legitimera USA:s intervention i Sydvietnam och till att befästa den USA-understödda juntans makt.

Juntan såg till att inga val hölls, den såg till att handeln mellan norra och södra Vietnam avbröts och att förbindelserna frystes ner. Politiska förföljelser började i södra Vietnam mot personer som stött folkarmén, som uttalade att Genèveavtalen skulle följas eller som protesterade mot det sociala och ekonomiska förtryck USA:s marionettregim utvecklade. Hundratusentals personer fängslades, tiotusentals mördades.

Det var som försvar mot alla dessa övergrepp Sydvietnams nationella befrielsefront – FNL -- bildades den 20 december 1960.

Historien om det vietnamesiska folkets befrielsekrig mot USA-imperialismen kräver volymer för att skildras. Det har från USA-imperialismens sida varit ett av de mest smutsiga och barbariska krig som världshistorien känner. USA-regeringen drog sig inte för några metoder i sin krigföring. Dess överfall på Vietnam är historiens första biokemiska krig. Man spred oerhörda mängder gifter över Vietnams skogar och åkrar. Det medförde en omedelbar förstörelse av växtlivet, direkt eller indirekt utrotning av djurarter och akut förgiftning av 100 000-tals människor, i många fall till döds. Nästan hälften av USA:s giftbesprutningar har riktats mot odlad jord med växande gröda. USA-imperialisterna har fört ett bombkrig mot de indokinesiska folken som i intensitet icke tidigare haft sitt motstycke. Under det andra världskriget och Koreakriget fällde USA totalt 3 miljoner ton bomber. Mot folken i Indokina fälldes från 1965 till 1971 6,3 miljoner ton bomber eller dubbelt så mycket. Det var 9 ton bomber för varje kvadratkilometer av de indokinesiska folkens jord. Det var 135 kilo bomber för varje man, varje kvinna, varje barn i Indokina. I dessa fruktansvärda siffror är ändå inte USA-imperialisternas besinningslösa bombkrig under 1972 medräknat och inte heller den brutala terrorbombningen mot Cambodja i år.

Men trots USA-angriparnas oerhörda tekniska resurser, trots den grymhet som de amerikanska angriparna for fram med, så segrar de

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

indokinesiska folken. USA har drivits tillbaka. Folken i Vietnam, Laos och Cambodja har hjältemodigt försvarat sin frihet och alla folks fred.

FNL befriade med överväldigande stöd från folket större delen av Sydvietnam. De stora framgångarna nödvändiggjorde ett centralt politiskt organ som skulle sköta utrikes och inrikes ärenden. Därför valdes i de befriade områdena 1969 PRR – Sydvietnams provisoriska revolutionära regering.

I de befriade områdena har man genomfört en jordreform. Omkring 3 miljoner hektar odlad jord har delats ut till bönderna. De fattiga och jordlösa böndernas levnadsstandard har höjts – trots ständiga piratdåd från USA och dess lakejer i Saigon. Under bombkriget lyckades man med att öka risskördarna. Stora kampanjer mot analfabetismen har startat. Nära 10 000 skolor har byggts för mer än en miljon elever.

PRR är Sydvietnams enda lagliga regering. Saigonfascisterna sitter där de sitter bara med stöd av USA. De har överlevt kriget endast till följd av USA:s folkmord mot det folk Saigonjuntan påstår sig representera.

Vietnamrörelsen i Sverige tvingade regeringen att frysa ned förbindelserna med Saigonjuntan och erkänna DRV – Demokratiska republiken Vietnam. Brytningen med Saigonjuntan måste göras fullständig. Den representerar USA och inte Vietnams folk. Sveriges regering måste erkänna PRR – Sydvietnams lagliga och verkliga regering.

PRR och de DRV:s regering erbjöd i många omgångar USA-imperialisterna fred. USA vägrade i det längsta. Varje gång PRR och DRV ställde ett generöst fredsförslag svarade Nixonadministrationen med ökade flygangrepp, mera bomber, vidgade giftbesprutningar, stegrad terror.

Men till slut tvingades USA underteckna en fredsöverenskommelse. Till slut tvingades USA att sluta sitt öppna angreppskrig. Det var det vietnamesiska folkets kamp, dess hjältemodiga och framgångsrika försvar av sitt oberoende som tillfogade USA sådana förluster att det inte längre kunde fortsätta kriget. Det var det vietnamesiska folkets seger inte Kissingers förhandlingsskicklighet, som skapade förutsättningarna för fred i Vietnam. Fredspriset borde tilldelas det vietnamesiska folket, inte Kissinger som är medansvarig för folkmord.

USA och dess marionetter har skrivit under Parisavtalet om Vietnam. Men de har sannolikt aldrig haft en tanke på att följa dess stadganden. Saigonjuntans trupper beskjuter de befriade områdena, de sänder in sina bombplan för att förstöra och sabotera uppbyggnadsarbetet. PRR har visat att Saigonfascisterna i mer än 270 000 olika aktioner brutit vapenstilleståndsavtalet. Fortfarande plågas och torteras mer än 200 000 politiska fångar i Saigonjuntans fångelser.

USA:s och Saigonjuntans brott mot avtalet sker dagligen i allt större utsträckning. Militära attacker, bombningar och försök till ockupation av befriade områden blir av allt större omfattning. USA har fortfarande en stor militär apparat i Sydvietnam, även om dess 20 000 medlemmar klätt om sig i civila kläder. Stora mängder vapen införs. Läget i Sydvietnam är oerhört spänt. USA och dess marionetter hotar Parisavtalet och freden. Därför måste man i alla länder med ökad styrka kräva att USA och Saigonjuntan skall följa fredsavtalet. Det är mot den bakgrunden vi måste se utrikesutskottets betänkande, som vi diskuterar här i dag.

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

Ett erkännande av PRR är ett stöd till fredens krafter i Vietnam. De skäl utrikesutskottet anför mot ett erkännande är helt ohållbara. PRR har vunnit ett rimligt mått av självständighet utåt, som någorlunda allmänt godtagits av omvärlden. Jag vill erinra om att de alliansfria staternas stora internationella konferens i somras i Alger med delegationer från inte mindre än 76 stater erkände PRR som den rättmätiga representanten för Sydvietnams folk. PRR har en riktig stabilitet inåt genom att det finns statliga myndigheter som faktiskt upprätthåller kontroll över ett visst territorium och där utövar suveräna befogenheter.

De ord jag använt är just de som den svenska regeringen brukar för att uttrycka sina principer vid upptagande av diplomatiska förbindelser med stater. De har utvecklats av regeringen vid debatter under de senaste åren som jag haft tillfälle att föra med utrikesministern. Utrikesutskottet citerar dessa ord. De är helt tillämpliga på PRR men däremot inte på Saigonjuntan med vilken Sverige fortfarande har diplomatiska förbindelser. Utrikesutskottet drar inga slutsatser av dessa obestridliga sakförhållanden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion nr 19, som innebär att riksdagen av regeringen skall begära att denna omedelbart bryter med Saigonjuntan och tar initiativ till att upprätta diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering.

Herr GÖRANSSON (s):

Herr talman! I motionerna 19 och 1099 föreslår motionärerna att Sverige upprättar diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska regering. Vidare föreslås i motionen 19 att Sverige bryter med Saigonjuntan. I motionen 1099 föreslås dessutom att frågan om en utveckling av reglerna för erkännande blir föremål för en utredning.

Motionsyrkandet i den del som gäller de diplomatiska förbindelserna med PRR är ju ingen ny fråga för riksdagen, utan den har blivit behandlad av fyra tidigare riksdagar. Utskottet har då hänvisat till att läget i Sydvietnam har varit ömtåligt och svåröverskådligt till följd av det pågående kriget.

Vi kan konstatera i år, när vi ånyo tar upp den här frågan till behandling, att Parisavtalet från januari månad i år har gjort slut på den öppna amerikanska interventionen i Vietnamkonflikten. Därmed har också den direkta militära konfrontationen mellan amerikanska och vietnamesiska styrkor kunnat avslutas.

I politiskt avseende innebär Parisavtalet bl. a. att Vietnams enighet har bekräftats och att återföreningen av Vietnam skall genomföras steg för steg med fredliga medel på basis av diskussioner och avtal mellan Nord- och Sydvietnam utan påtryckningar eller annektering av någondera parten och utländsk inblandning.

Vi har också under den tid som har gått sedan januari konstaterat att den internationella kontroll- och övervakningskommissionen, där för närvarande Iran, Indonesien, Polen och Ungern ingår, har visat sig oförmögen att effektivt fullgöra de uppgifter som den ålades enligt Parisavtalet. En fundamental förutsättning för kommissionens verksam-

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

het är ju att de båda sydvietnamesiska parterna verkligen är beredda att respektera överenskommelsen om vapenvila och använda den mekanism för tvisternas biläggande som kommissionen kan erbjuda. Detta har inte varit fallet; det har betonats av fru Dahl och herr Hermansson, och jag vill ytterligare understryka det.

Jag vill också säga att ICCS, alltså övervakningskommissionen, för sin verksamhet är starkt beroende av att få till stånd ett samarbete med parternas gemensamma militärkommission. Detta har fungerat väldigt dåligt på region- och lokalplanet. Det kan ibland skyllas på att PRR-representanterna har uteblivit, vilket i sin tur förklaras av att man i Saigon varit ovillig att ge tillräckliga garantier för PRR-representanternas personliga säkerhet och att dessa därför inte har kunnat komma till sammanträdena.

Situationen i Vietnam är alltså den att endast en bråkdel av alla de tiotusentals påstådda kränkningarna ens har blivit föremål för undersökning. I flertalet fall har anmälningarna gjorts av Saigonsidan, och ibland har de polska och ungerska delegationerna blockerat kommissionen, vilket lett till att man inte har kunnat enas i dessa fall.

Utöver dessa rena kontrolluppdrag som den här kommissionen har ingår det också att man skall försöka få någon form av kontroll när det gäller införseln av krigsmateriel. Men det är att konstatera att även på den punkten har möjligheten att göra några kontroller helt uteblivit.

Detta är alltså de förhållanden som råder i Vietnam för närvarande – förhållanden som väl inte någon av oss är nöjd med och som långtifrån ger anledning till den tillfredsställelse som vi alla hoppades på när Parisavtalet skrevs under i våras. De allvarliga kränkningarna av avtalet har också lett till att de fyra parterna i en kommuniké i juli i år försökte upprepa de stadganden som finns återgivna i januariavtalet. Men inte ens denna extrasittning har stabiliserat förhållandena i Vietnam.

Herr talman! Jag anser att rapporterna från denna kommission, i likhet med fru Dahls och herr Hermanssons anföranden, talar om att utvecklingen i Sydvietnam ingalunda har skapat den inre stabilitet och säkerhet som vi alla hoppats skulle bli resultatet. Utskottet kan därför inte finna att en rimlig stabilitet inåt har uppnåtts eller att kontrollen av territoriet upprätthålles. De grundregler som har varit gällande, när kammaren vid tidigare tillfällen behandlat denna fråga, är därför fortfarande gällande. Grundläggande för utformningen av diplomatiska förbindelser med främmande makter är ju att frågorna bör bedömas från praktiska utgångspunkter. Varken erkännande av en stat eller upprättande av diplomatiska förbindelser med staten innebär i och för sig ett politiskt ställningstagande för dess regim.

Jag kan bara klart ge uttryck för att någon förändring till det sämre – det gäller både utrikesutskottets och regeringens ställningstaganden – i fråga om relationerna med PRR inte skett. Enligt uppgifter som vi har inhämtat upprätthålls både täta och goda kontakter med PRR:s representanter i Sverige av olika myndigheter, av utrikesdepartementet och av SIDA. Och jag kan tala om, för att ytterligare understryka detta, att i morgon avlägger representanter för PRR ett besök hos den nya svenske utrikesministern i syfte att ytterligare betona de goda relationer

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

som råder mellan PRR:s representanter och den svenska regeringen. Vidare förbereder svenska myndigheter, för att kunna effektuera det bidrag till Sydvietnam och till PRR som riksdagen tidigare i år har fattat beslut om, besök i de områden av Sydvietnam som behärskas av PRR.

Jag kan inte instämma i fru Dahls påstående att utrikesutskottet har blivit mera restriktivt i sina uttalanden. Jag konstaterar i stället att förbindelserna mellan oss och PRR är normala. Därför tycker jag att det inte finns någon anledning för kammarens ledamöter att tro, att vi håller på att frysa ner de förbindelserna. Därom vittnar inte de 20 miljoner kronor som regeringen har föreslagit till återuppbyggnadsinsatser i landet, och därom vittnar inte heller de täta kontakterna mellan vår utrikesledning och PRR:s representanter i Sverige. Tvärtom får vi efter hand allt fler av de kontakter som krävs för att kunna göra de insatser riksdagen har beslutat om.

Under diskussionens gång har herr Hermansson och fru Dahl frågat, om det ligger några nya principer bakom utskottets tal om praktiska och politiska lämplighetsskäl. Nej, när det gäller det som vi anser vara tyngst vägande för att inte erkänna PRR är det i princip ingen förändring jämfört med tidigare. Men det kan finnas praktiska skäl för att inte säga upp de diplomatiska förbindelserna med ett land. Låt mig bara ta Chile som exempel. Där har vi klart uttalat att vi inte accepterar den militärjunta som nu har makten i landet, men trots detta har vi vår ambassadör kvar. Varför? Jo, just av praktiska skäl. Så länge vi här i Sverige anser att vi kan hjälpa människor, både svenskar och andra, genom att hålla vår ambassad i Chile bemannad finns det praktiska lämplighetsskäl för att ha ambassadör Edelstam kvar i Chile. Man får alltså inte dra den slutsatsen att ett erkännande alla gånger innebär att vi helt och fullt sluter upp bakom en regerings principer och handlingsätt. Det kan finnas andra skäl till att vi vill vara kvar i ett land för att där praktiskt kunna göra någonting till fromma för människorna och för att främja våra egna syften.

Fru Dahl ansåg vidare att utskottet inte har tagit hennes råd på allvar, när hon föreslagit en utredning för att ta upp de problem som har med erkännande av andra stater att göra. Men vi har med intresse läst fru Dahls synpunkter på hur vi borde ändra vår uppfattning om erkännande av andra stater. Utskottet har dock inte funnit anledning att där ta några initiativ. Vi har sagt oss att de — många gånger av regeringen — fastställda riktlinjerna är de som har visat sig mest hållbara i det internationella samarbetet.

Det vore mycket mer att säga i denna fråga, men jag skall sluta med att sammanfatta vad jag sagt så här: Vår sympati för PRR har ingalunda svalnat. Den har snarare förstärkts sedan förra gången vi debatterade denna fråga. Vi håller nu också på att förbereda hur vi på ett praktiskt sätt skall föra ut de miljoner som Sveriges riksdag har anslagit till u-hjälp till Vietnam.

Herr talman! Låt mig slutligen yrka bifall till utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 19.

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

Fru DAHL (s):

Herr talman! Det är i och för sig positivt – och jag noterar detta -- att utskottets talesman velat säga att vår inställning till PRR inte har förändrats och att vårt stöd till PRR är oförminskat. Men den som tar del av utskottets betänkande kan inte läsa ut någonting sådant. Det förhåller sig – som utrikesutskottets ledamöter naturligtvis väl vet – så att varje ord i ett sådant här sammanhang har utomordentligt stor betydelse och läses med stor uppmärksamhet, och här finns många avgörande punkter där utskottet uttalar sig på ett sätt som bara kan tolkas så som jag gjorde och som jag vet att man gör på de håll där man är intresserad av denna fråga.

Det finns också många ofullständigheter i utskottets betänkande när det gäller själva sakframställningen. Jag skall nu bara peka på en uppgift som är helt felaktig och som herr Göransson i sitt anförande upprepade, nämligen uppgiften om tidpunkten för kompletteringsavtalet. Den är den 13 juni och inte den 13 juli.

Herr Göransson talar om situationen i Chile, och jag har förståelse för de argument han framför på den punkten. Men faktum är att situationen i Chile inte alls är jämförbar med situationen i Sydvietnam, framför allt därför att vi faktiskt ger den fascistiska juntan i Sydvietnam en helt annan och starkare internationell-rättslig ställning än vi ger PRR. Det har stor politisk betydelse i spelet om avtalets fullföljande, oerhört stor politisk betydelse i det diplomatiska spelet och mycket stor betydelse när det gäller folkrättens skydd för de människor som bor i det ena och det andra området. De stridande styrkorna på PRR-sidan åtnjuter icke skydd av folkrätten, inte heller civilbefolkningen, och PRR har som jag sade icke folkrättsliga rättigheter att försvara sig vid ett anfall. Det är inte betydelselöst – det är i själva verket ett av de välkända, svåra problemen i folkrätten i dag, att den icke tillräckligt tar hänsyn till den utveckling som har ägt rum. Det är naturligtvis därför jag har velat få till stånd en översyn av dessa frågor. De folkrättsliga experterna, de som arbetar inom FN-organen osv., är väl medvetna om dessa problems existens.

Jag tycker inte att vare sig utrikesutskottet eller regeringen skulle behöva uppfatta det som något slags reprimand att man begär en översyn, utan det borde uppfattas som en konstruktiv åtgärd i syfte att förbättra våra möjligheter att arbeta. Folkrätten kan vara antingen ett instrument för de starkare att förtrycka de svagare eller ett värn för de svaga i en mycket farlig tid. Det är i syfte att förstärka dess möjligheter att vara ett sådant värn som jag har föreslagit en översyn, och jag betraktar det som en mycket viktig sak.

Det är självfallet inte fråga om att frysa ner våra förhållanden till PRR eller om att det skulle vara något fel på relationerna mellan Sverige och PRR – det underströk jag också. Men jag vill bara upplysa kammaren om att PRR:s representant i morgon skall träffa utrikesministern bl. a. för att framföra ett krav på ett svenskt erkännande av PRR, liksom han gjorde vid en uppvaktning för en tjänsteman inom UD i förra veckan.

Naturligtvis är det bra att relationerna fungerar. Men varför skall PRR:s representant i Sverige icke kunna arbeta på samma sätt som andra? Tidigare år har man förklarat det med formella skäl. Men det är

inte den förklaring man använder i år. I år hänvisar man i stället till att de principer som är vägledande för vårt ställningstagande är praktiska och politiska lämplighetsskäl, och den formuleringen i utrikesutskottets betänkande är mycket olycklig i denna speciella situation, när det är så viktigt att på alla sätt stödja PRR:s strävanden för fred och Parisavtalets fullföljande.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till motionen 1099.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Herr Göransson talade om för oss att detta inte var någon ny fråga för riksdagen, vilket är riktigt. Det är femte året i följd vi har haft anledning att ställa kravet på ett svenskt erkännande av PRR. Det visar också att hans huvudargument mot ett erkännande knappast är giltigt. Det var nämligen att denna regering inte skulle ha någon inre stabilitet. En regering som har fungerat i fem år måste väl tillerkännas ett visst mått av stabilitet, och då visar redan antalet gånger vi har behandlat frågan i riksdagen att det finns skäl för ett erkännande.

Jag bestrider också att herr Göranssons påstående om brist på inre stabilitet i PRR-regimen skulle vara giltigt. Hela den verksamhet som har utvecklats inom de befriade områdena i Sydvietnam visar tvärtom att det handlar om en synnerligen stabil regim. Jordreformen, undervisningsväsendets utveckling, höjningen av folkets levnadsstandard även under krigets svåra betingelser — sådant uträttar inte en regering som inte har stor stabilitet och en stark ställning i det område den behärskar. Däremot kan man med skäl förneka att Saigonjuntan skulle utmärkas av någon inre stabilitet. Men då är det ju en anledning till att bifalla vårt krav på ett avbrytande av det svenska erkännandet av Saigonjuntan.

Herr Göransson talade om vad han menade med de praktiska och politiska lämplighetsskäl som utrikesutskottet skriver om och drog paralleller med Chile. Ambassadören där är kvar tills vidare, eftersom han kan hjälpa människor. Ja, men vi vet i dag inte hur länge den svenska ambassaden har tillåtelse att hjälpa människor, och hela frågan om de diplomatiska förbindelserna med Chile kan därför snabbt komma i ett helt annat läge. Vi har för övrigt inte sett några som helst exempel på att Sveriges erkännande av Saigonjuntan har hjälpt människor ut ur Saigonjuntans fångelser. Jag tror att inte heller herr Göransson kan anföra några sådana exempel.

Jag vill instämma i vad fru Dahl sagt om önskvärdenheten av att PRR:s representation i Sverige får en bättre ställning och rimligare arbetsbetingelser. Det är oerhört nödvändigt att PRR:s representation får en högre status. Jag tror att det är ett önskemål från denna representation, som vår regering snabbt bör tillmötesgå.

Sedan vill jag än en gång understryka vad jag påpekade i mitt första anförande, nämligen att vid de alliansfria staternas konferens i somras i Alger erkände 76 stater PRR som den enda rättmätiga representanten för Sydvietnams folk. När Sverige vägrar att göra detta, tillhör vi alltså en minoritet av staterna i världen.

Herr talman! Vad detta handlar om är ju till syvende og sidst ett politiskt ställningstagande. Det är också ett politiskt ställningstagande

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

som utrikesutskottet gör i sitt betänkande. Vi anser att det är ett reaktionärt politiskt ställningstagande.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr TREDJE VICE TALMANNEN yttrade:

Propositioner ställs särskilt beträffande de olika frågor som tas upp i de i detta betänkande behandlade motionerna.

Avbrytande av de diplomatiska förbindelserna med Republiken Vietnam

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 19 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkande nr 19 såvitt avser avbrytande av de diplomatiska förbindelserna med Republiken Vietnam röstar
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 19 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 247
Nej — 15
Avstår — 13

Herr Olof Johansson i Stockholm (c) och fröken Eliasson (c) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Upprättande av diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 19 av herr Hermansson m. fl. och motionen nr 1099 av fru Dahl m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Dahl begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 19 såvitt avser upprättande av diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 19 och 1099 i motsvarande delar.

Onsdagen den
14 november 1973

Diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 217
Nej — 45
Avstår — 15

Reglerna om upprättande av diplomatiska förbindelser, m. m.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1099 av fru Dahl m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Dahl begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 19 såvitt avser reglerna om upprättande av diplomatiska förbindelser, m. m. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1099 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Dahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 221
Nej — 44
Avstår — 11

§ 7 Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

Nr 25 i anledning av motion om ersättning från sjukförsäkringen för psykoterapi

Nr 26 i anledning av motion om rätt till ersättning från den allmänna försäkringen vid könsbyte

Nr 27 i anledning av motioner angående vidgad rätt till ersättning enligt lagen om allmän försäkring för resor

Kulturutskottets betänkanden

Nr 39 i anledning av motion om intensifierad utbildning av teckenspråkkunniga personer

Nr 40 i anledning av motion om en samordning av inventeringsverksamheten på hemslöjdens område m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

Onsdagen den
14 november 1973

*Stödet till ungdoms-
organisationernas
verksamhet*

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 41 i anledning av motioner i vissa ungdomsfrågor.

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! Fem motioner har väckts, som tar upp ungdomsorganisationernas ekonomiska förhållanden. Motionerna gäller dels det totala stödet, dels villkoren och fördelningsprinciperna.

Utskottet är rörande ense med motionärerna om nödvändigheten av att samhället ekonomiskt stöder ungdomsverksamheten, och motionerna får kulturutskottets bifall. Utskottet vill nämligen ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna.

Men jag har, herr talman, en fundering i anledning av det som anförts längst ner på s. 4 i betänkandet. Där heter det:

”Samtidigt är det enligt utskottets mening uppenbart att det brister både i fråga om samordningen av samhällets totala stöd till ungdomsorganisationerna och i fråga om utformningen av det statliga stödet. Utskottet förordar att riksdagen med anledning av de nu föreliggande motionsyrkandena uttalar sig för en skyndsam översyn av samhällets totala stöd till den inom olika organisationer bedrivna ungdomsverksamheten.”

Man anser alltså att översynen är viktig, och därom är också remissinstanserna eniga. Det talas vidare om att det är angeläget att samhällets totala stöd prövas, och det finns anledning att instämma även i detta. Men det är också nödvändigt att utformningen av reglerna tas i beaktande. Jag menar att det här finns en oklarhet. Frågan är: Innefattar översynen också den problematik som innebär att nya organisationer inte får någonting vid anslagsfördelningen, av det skälet att de inte inryms under den kungörelse – 1971:388 – som reglerar sådan bidragsgivning, detta trots att de uppfyller villkoren för centralt stöd?

Vi har påvisat problematiken i motionen 1235, där vi konstaterar: ”Flera organisationer har under de senaste åren vuxit fram och uppfyller nu de grundkrav kungörelsen ställer.” Emellertid har de icke förklarats berättigade till stöd i avvaktan på en utredning just på den här punkten. Nu blir dessa organisationer, som ställs utanför kungörelsen av det skälet att man inte hade medel att inordna dem där, åsidosatta och får i stället det s. k. tröskelbidraget, som endast uppgår till några procent av det bidrag organisationerna annars skulle ha erhållit, om de betraktas som jämställda med tidigare bidragsbeviljade organisationer. Jag kan tillägga att under 1971/72 inga nya organisationer har fått del av detta s. k. tröskelbidrag.

Vi motionärer menar att denna särbehandling av ett framväxande ungdomsarbete får ytterligare negativa konsekvenser. I flera landsting och kommuner tillerkänns nämligen bara organisationer som får fullt statligt stöd bidrag i kommunalt sammanhang. Därmed blir konsekvenserna orimliga. En ungdomsorganisation kan år efter år få vänta på bidrag till sin verksamhet trots att den uppfyller alla formella kriterier för att få sådant stöd. Ett exempel på sådana organisationer är Pingströrelsens

Onsdagen den
14 november 1973

*Stödet till ungdoms-
organisationernas
verksamhet*

ungdomsverksamhet, som är en av de stora ungdomsorganisationerna – den har över 20 000 medlemmar i bidragsberättigad ålder. Den organisationen får i centralt stöd ett tröskelbidrag på omkring 10 000 kronor, medan den, ifall den hade innefattats av bidragskungörelsen, hade erhållit ungefär det tiodubbla beloppet. Många andra organisationer står också utanför kungörelsen, såsom De blindas förening, Helgelseförbundets ungdom, Svenska brukshundsklubbens ungdomsverksamhet, Svenska samernas riksförbunds yngre råd, Sveriges dövas ungdomsförbund, Sveriges unga katoliker och Ungdomens fredsförbund, för att bara ta några av dem som hamnat så olyckligt utanför kungörelsen. Dessa, plus en del övriga, är organisationer med bortemot 200 000 medlemmar, som inte innefattas av denna kungörelse och därför inte får något annat stöd än tröskelbidraget på omkring 200 000 kronor, vilket kanske är bara en tiondel av vad de annars skulle ha uppburit.

Min fråga till utskottets talesmän blir om den skyndsamma utredning, som utskottet föreslår att riksdagen beställer, kommer att innefatta de orättvisor och olikheter som råder mellan olika ungdomsorganisationer och som jag här har talat om. Om svaret blir ja, förutsätter jag att denna orättvisa kan rättas till utan att hela utredningstiden skall behöva löpa ut. Detta är ju inget tekniskt komplicerat problem, utan det gäller bara att praktiskt rätta till den olikhet i fråga om bidragstilldelning som jag tror alla är överens om borde försvinna.

Herr talman! Jag har inget yrkande men är tacksam för ett klarläggande på den punkten.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att svara ja på den fråga som herr Jonsson i Alingsås ställde. Vad vi avser med vårt betänkande är nämligen att man skall ta upp de problem som herr Jonsson nämnde. Detta har vi givit uttryck för när vi i betänkandet har skrivit att det enligt utskottets mening är uppenbart ”att det brister både i fråga om samordningen av samhällets totala stöd till ungdomsorganisationerna och i fråga om utformningen av det statliga stödet”.

Detta hade ju herr Jonsson också läst, men han hade ändå kommit fram till att det var oklart huruvida avsikten är att frågan om de s. k. tröskelbidragen skall behandlas vid den översyn som skall göras. Visst skall de det. Jag kanske också skall nämna här, att Landstingsförbundet i sitt remissvar säger att man delar motionärernas uppfattning att alla organisationer som uppfyller gällande bestämmelser skall bedömas på likartat sätt och få likartade möjligheter till centralt stöd.

Vi har också i betänkandet uttalat att företrädare för bidragsgivarna – staten, landstingskommunerna och kommunerna – bör vara med i översynsarbetet, och då kommer givetvis denna fråga också att tas upp. Hur utfallet sedan blir av översynen kan naturligtvis ingen i dag yttra sig om, men avsikten är alltså att även de problem som herr Jonsson nämnt skall tas upp i den översyn som vi har föreslagit.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkanden

Nr 42 i anledning av motion angående den sexologiska forskningen m. m.

Nr 43 i anledning av motion om senareläggning av ansökningstiden för intagning i gymnasieskolan

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 10 Forskning rörande handstilar och deras inlärnin

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 45 i anledning av motion om forskning rörande handstilar och deras inlärnin

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! I sitt betänkande nr 45 har utbildningsutskottet avstyrkt min motion nr 1331. Då det inte finns vare sig någon reservation eller något särskilt yttrande fogat vid betänkandet har jag inte för avsikt att nu ställa något yrkande, men jag skulle vilja göra några kommentarer till betänkandet.

Syftet med motionen har i första hand varit att fästa uppmärksamheten på att skrivkunnigheten bland dagens skolbarn är mycket bristfällig. Därför har jag ansett att åtgärder måste vidtas för att råda bot på det förhållandet. Eftersom jag har haft möjligheter att på nära håll ta del av resultat från de försöksmetoder som under många år har prövats i Norrköping, har jag i motionen närmare belyst dessa resultat. Det finns desto större anledning att göra det då alla uttalanden som gjorts om dessa försök har varit uteslutande positiva. Jag har därför ansett det värdefullt att i tid ta vara på dessa erfarenheter.

Innan utskottet tagit ställning har motionen remitterats till skolöverstyrelsen. Av SÖ:s svar kan utläsas att man 1959 tillsatte en kommitté som skulle syssla med välskrivningsproblematiken. Denna kommitté slutrapporterade 1962, och då rekommenderades vidare forskning. Detta resulterade i att SÖ uppdrog åt skolpsykologen Monica Ekström att genomföra en undersökning. Denna blev klar på hösten 1970.

Sedan dess har tydligen SÖ kommit till samma slutsats som den jag anfört i motionen, nämligen att "skrivkunnigheten bland barnen synes ha avtagit på ett oroväckande sätt". Men då tycker jag det är ganska häpnadsväckande, när SÖ sedan skriver: "Med hänvisning till vad som ovan anförts finner SÖ för närvarande ej skäl föreligga för ytterligare forsknings- och försöksverksamhet." Borde inte SÖ ha kommit fram till en helt motsatt slutsats, nämligen att eftersom tillståndet är så dåligt, måste kraftåtgärder sättas in? Och då borde forskning och försöksverksamhet ha prioriterats i stället för att slopas. Jag förstår att SÖ inte kan kritisera sig själv för vad man utträttat under de gångna åren, men om SÖ har samma uppfattning som jag om skrivkunnigheten, så borde SÖ inte bara avfärda mina förslag med att de avser "tidigare, mycket föråldrade metoder". Allt är inte dåligt bara för att det är gammalt, och allt är inte

bra bara för att det är nytt. Jag tycker att vi har det mest värtaliga exempel på mitt påstående när det gäller välskrivningen i våra skolor.

Det är inte de använda metoderna som skall vara det primära utan det resultat man kan uppnå. Skolan skall vara till för barnens skull och barnen inte för skolans skull.

Herr GUSTAFSSON i Barkarby (s):

Herr talman! Eftersom motionären inte har något yrkande kan jag fatta mig mycket kort på den här punkten.

När ett enigt utskott föreslår avslag på motionen, sker det bl. a. därför att det verkligen ligger ett ganska långvarigt utredningsarbete och en hel del forskning bakom skolöverstyrelsens föreskrifter. Men det sker även och kanske framför allt på grund av skolöverstyrelsens nyanserade yttrande. I det yttrandet visar styrelsen att man är väl medveten om att det fortfarande finns problem när det gäller undervisningen i handskrivning. Man är också beredd att successivt bevaka och utvärdera den här verksamheten. Styrelsen avser vidare att revidera och komplettera anvisningarna allteftersom man vinner erfarenheter av tillämpningen.

I den här handledningens förord uppmanar dessutom skolöverstyrelsen lärarna att komma in med synpunkter.

Utskottet har vid sin behandling av denna fråga funnit att skolöverstyrelsen är mycket lyhörd för synpunkter i detta ärende. Vi anser också att skolöverstyrelsen här i mycket hög grad är problemmedveten.

Men detta korta inlägg, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11 Föredrogs

Trafikutskottets betänkanden

Nr 19 i anledning av motion om befogenhet för tulltjänsteman att utfärda provisoriskt körförbud för lastbilar från utlandet

Nr 20 i anledning av motion om ett för hela riket gemensamt system för datumparkering

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 12 Kontrollbesiktningen av brandfordon

Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 21 i anledning av motion angående kontrollbesiktningen av brandfordon.

I detta betänkande behandlades motionen 1973:1349 av herr Enlund m. fl. (fp, c, m) vari föreslagits att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde om förslag till ändrade bestämmelser för kontrollbesiktning av brandfordon i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1349.

Reservation hade avgivits av herr Sellgren (fp) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1973:1349 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört rörande den i motionen upptagna frågan om ändrade bestämmelser för kontrollbesiktning av brandfordon.

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! När riksdagen år 1970 beslutade om utökad besiktningsskyldighet för vissa utryckningsfordon, grundades det beslutet främst på behovet att skärpa tillsynen över ambulansfordonen. Upprepade olyckor på grund av brister hos fordonen gav anledning till krav på kortare tidsintervaller mellan besiktningarna. Ambulanstransporterna ställer höga krav på såväl fordon som förare, och det råder nu liksom 1970, då riksdagen fattade beslutet om besiktning av ambulanserna var sjätte månad, fullständig enighet om den föreslagna åtgärden.

Jag minns säkert inte fel när jag påstår att utökningen av besiktningstvånget till att gälla även brandbilar kom med av bara farten eller kanske som utfyllnad vi propositionens utskrivning i kanslihuset. Vid remissbehandlingen avstyrkte Svenska kommunförbundet förslaget liksom statens brandinspektion, som bl. a. påpekade att några olyckor inte var kända, i vilka brandfordon varit inblandade till följd av tekniskt fel på fordonen. Däremot framhölls i propositionen att Svensk bilprovning under över-skådlig tid hade överkapacitet på de flesta av sina besiktningstationer. Den utökade besiktningsskyldigheten för brandbilar föreföll mera emana- ra från behovet att öka sysselsättningen hos Svensk bilprovning än vara grundad på olycksfallsstatistik, liknande den som redovisades för ambulansbilar.

Av de remissvar som i år inhämtats med anledning av motionen 1349 som nu behandlas framgår att två undersökningar gjorts beträffande anmärkningsfrekvensen vid kontrollbesiktning av brandfordon. Den ena undersökningen omfattade 1 110 kontrollbesiktningar av 352 bilar inom fyra län i olika delar av landet. Materialet omfattade två års besiktningar.

Jämför man resultatet av den undersökningen med liknande undersökning som gjorts beträffande lastbilar, visar det sig att brandbilarnas standard är mycket högre än lastbilarnas.

Låt oss se på anmärkningsfrekvensen för de fyra viktigaste detaljerna. Det är de som berör färdbroms, parkeringsbroms, bromsledningar och avgassystem. För lastbilar var anmärkningsfrekvensen på färdbroms 18,9 procent, för brandbilar 10,5, dvs. omkring hälften. För parkeringsbroms 8 respektive 5,8 procent, för bromsledningar 16,2 respektive 6,8 procent och för avgassystem slutligen 13,9 procent för lastbilar och 14,5 procent för brandbilar.

Den förhållandevis höga siffran för brandbilarnas avgassystem beror i huvudsak på att avgasledningen konstruerats som ejektor för att evakuera luften ur frontpumparna i samband med start av pumpningen. Ett litet spjäll som behövs för detta ändamål kan pysa ut avgaser. Det är alltså inte

fråga om korrosion eller andra fel på avgassystemet.

Ser vi sedan på antalet förelägganden om ny besiktning eller körförbud, får vi liknande utslag. Godkända bilar i procent utan anmärkning: lastbilar 29 och brandbilar 49 procent, godkända med påpekande: lastbilar 46, brandbilar 46 procent. Underkända, innebärande föreläggande om ny besiktning eller körförbud: 24,5 för vanliga lastbilar, 5,3 procent för brandbilar.

Om man tar antalet anmärkningar per 100 besiktigade fordon, får man siffran 195 för lastbilar och 88 för brandbilar.

Det fanns också en mindre undersökning gjord av Svensk bilprovning som omfattade 93 brandbilar. Resultaten var där ungefär desamma.

Svensk bilprovningens remissyttrande, som förefaller ha haft stort inflytande på utskottsmajoritetens ställningstagande, innehåller ett påstående att långvarig uppställning av fordon kan resultera i fel, som innebär allvarlig fara för trafiksäkerheten. Då syftar man uppenbarligen på det förhållandet att brandfordon har mycket kort mediansträcka per år och således står uppställda långa tider. Genom den låga utnyttjandegraden skulle korrosionsskador uppträda på vitala delar såsom bromsledningar och bromssystem. Men den statistik jag visar ger klart belägg för att sådana risker inte alls har den omfattning som Svensk bilprovning velat göra gällande.

Den utredning jag utförligt refererat har gjorts inom Kommunförbundet, delvis i samverkan med Svensk bilprovning. När sedan, som det framgår av betänkandet, Svensk bilprovning framhåller att man inte kontrollerat att materialet är representativt, kan misstanke uppstå att uppgifterna inte skulle anses vara relevanta. Om det yttrandet innebär misstro beträffande Kommunförbundets objektivitet, finner jag det mycket betänkligt och allvarligt, i synnerhet om det dessutom påverkat bedömningen i dessa frågor.

Jag vill också något beröra uppgiften från såväl statens trafiksäkerhetsverk som Svensk bilprovning om att besiktning i stor utsträckning sker på fordonens stationeringsorter. Denna ordning har en mycket begränsad omfattning. För det första har inte Svensk bilprovning låtit meddela brandkårerna om denna möjlighet, och därför körs än i dag brandbilar 8–10 mil från små glesbygdsavdelningar till kontrollstationen i centralorten. För det andra är, enligt de begränsade erfarenheter som finns, Svensk bilprovning mycket obenägen att besiktiga fordonen på deras stationeringsort med hänvisning till att man inte där på ett tillfredsställande sätt kan kontrollera bl. a. bromssystemet.

Till sist vill jag framhålla att det utökade besiktningssälägandet för kommunerna innebär en kostnadsökning på uppskattningsvis 2 miljoner kronor per år. För dessa pengar får man 15--20 nya brandbilar. Min slutsats blir därför att det är bättre även från trafiksäkerhetssynpunkt, att kommunerna får använda dessa pengar till att snabbare förnya sin vagnpark än att tvingas till bevisligen onödigt täta kontrollbesiktningar.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Onsdagen den
14 november 1973

*Kontrollbesiktning-
en av brandfordon*

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Motionen och reservationen i den här frågan, som herr Sellgren nyss har talat för, går ut på en ändring av bestämmelserna för kontrollbesiktning av brandfordon. Man anser, som framgick av herr Sellgrens anförande, att införandet av besiktning var sjuätte månad för dessa fordon i vissa fall lett till orimliga konsekvenser, och man vill alltså ha en återgång till det tidigare systemet med endast en besiktning per år. Även om statens brandinspektion och Svenska kommunförbundet givit motionärerna råg i ryggen tycker jag nog att argumenteringen till förmån för det förslaget är tämligen mager.

Det kan först sägas att motionen, redan innan den behandlats, till viss del har blivit tillgodosedd då den utökade besiktningsskyldigheten från den 1 maj i år även gäller polisväsendets utryckningsfordon. Likaså kan motionärerna vara tillfredsställda med att också från den 1 maj i år bestämmelserna ändrats så, att den utökade besiktningen för brandväsendets del endast gäller motorfordon som betecknas som utryckningsfordon och därjämte registrerade släpfordon som är inrättade eller uteslutande används för brandväsendet och är försedda med beteckning härom.

De orimliga konsekvenser som det talas om i reservationen skulle då vara — och här har man åberopat vissa remissinstanser — att den genomsnittliga körsträckan för brandbilar är så kort och att fordonen befinner sig i så gott skick samt att det är en onödig och betungande utgift för kommunerna med denna utökade besiktning. Jag tycker nog dessa invändningar väger ganska lätt jämfört med det stora kravet på trafiksäkerhet. Den överväldigande delen av trafikutskottets ledamöter har tagit starkt intryck av vad statens trafiksäkerhetsverk och Svensk bilprovning sagt i den här frågan. Trafiksäkerhetsverket kan för sin del inte finna att den omständigheten att många brandfordon har en kort årlig körsträcka skulle utgöra tillräckligt skäl för att de inte skulle underkastas samma besiktningsskyldighet som övriga utryckningsfordon. Ett fordons trafiksäkerhet är ju inte enbart beroende på dess användning och körsträcka. Undersökningsresultaten visar — till skillnad från de siffror som herr Sellgren redogjorde för — tvärtom att brandbilarna ofta har fel av betydelse för just trafiksäkerheten.

Herr Sellgren nämnde kostnadsaspekten, men jag tror att vi kan bortse från den i det här sammanhanget, för vetskapen om att ett utryckningsfordon är i bästa skick tycker jag är mycket mera värd än besiktning-kostnaden. En aldrig så obetydlig olycka kan ju vålla skador och kostnader som vida överstiger vad den extra kontrollbesiktningen per år skulle kosta.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! Det första herr Hjorth sade var att de argument jag hade för bifall till reservationen var magra. Var och en i kammaren som lyssnade hörde inget som helst sakargument från herr Hjorth som motbevisade vad jag sagt. Hans anförande var inte ens magert — det existerade inga argument.

Herr Hjorth ansåg att motionen delvis hade blivit tillgodosedd genom bestämmelsen om att polisens utryckningsfordon också faller under den här förordningen och att fordon inom brandväsendet som inte var att beteckna som utryckningsfordon var undantagna från skyldigheten att besiktigas två gånger om året. Det är ett fåtal bilar, herr Hjorth. Det gäller bara bilar som används för besiktningssändamål. Inga utryckningsfordon med tillhörande släpkärror är undantagna. Den där argumentationen kan vara mager — tidigare var det ingenting.

När det gäller körsträcka och vad trafiksäkerhetsverket anfört i det avseendet har jag i min statistik påvisat att en bil inte försämras påvisbart när den står stilla. Man kan befara att det uppstår korrosionsskador på vitala delar såsom bromsledningar o. d., men den statistik jag visade bekräftade att man fått så goda värden att riskerna för att skador uppkommer medan bilen står stilla inte kan anses vara påfallande stora.

Sedan sade herr Hjorth att det förekommit anmärkningar om fel av betydelse för trafiksäkerheten. Jag skulle då vilja fråga: Vilka fel av betydelse förekommer? Det som har påvisats från Svensk bilprovning gällde bl. a. avgassystemet, men då hade man bortsett från att avgassystemet på brandbilarna är konstruerat så, att man kan få avgasläckor genom det lilla spjäll jag talade om. De anmärkningarna beror alltså inte på korrosion i avgassystemet med därav följande risker.

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Måhända var min argumentering mager, men det var med hänsyn till den sena tidpunkten och av omtanke om kammarens ledamöter. Jag förutsätter också att kammarens ledamöter har läst trafikutskottets betänkande och framför allt remissvaren från trafiksäkerhetsverket och Svensk bilprovning.

Det är ju så, herr Sellgren, att den undersökning som Svensk bilprovning gjort visar att det förekommer fel hos brandbilar. Jag vill påstå att dessa fordon ofta har brister av betydelse för trafiksäkerheten. Man undersökte 93 fordon under det första kvartalet 1972. Därav fick mer än hälften anmärkningar för olika slags bristfälligheter av betydelse för trafiksäkerheten.

Sedan kan man naturligtvis diskutera graden av dessa fel, men jag tycker att detta är ganska allvarligt. Vi skall komma ihåg att närmast föregående besiktning utfördes bara ca sex månader tidigare. Av denna undersökning framgår att 11,8 procent av fordonen uppvisade brister hos färdbronsen och 14 procent hos avgassystemet, ett förhållande som herr Sellgren nu vill förringa. Anmärkningarna på avgassystemet är i alla fall av ungefär samma omfattning som när det gäller lastbilar och då har de som bekant en mycket längre årlig körsträcka. Jag tycker att man skall ställa högre krav på ett utryckningsfordon av den här arten.

Trots att det framhålls att brandfordonen vårdas mycket omsorgsfullt har alltså dessa brister kunnat konstateras vid Svensk bilprovningens besiktningar. Olägenheten av att inställa sig vid bilprovningstationen kan inte vara så betungande. Man kan ju i vissa fall få göra besiktningen på fordonets stationeringsort. Nu påstår herr Sellgren att denna möjlighet inte skulle vara känd. Jag tror dock inte heller att det är så orimligt stort

Onsdagen den
14 november 1973

*Kontrollbesiktning-
en av brandfordon*

besvär att fara till en bilprovningsstation. Det måste vara säkrare att besiktiga fordonen varje halvår. Då får man också tillfälle att köra dem någon gång, även om det inte blir någon uttryckning.

Jag tycker fortfarande att trafiksäkerheten måste gå före i detta fall. Sedan får man ta de olägenheter och kostnader som är betingade av detta. Det är nog bättre att man gör det än att man riskerar olyckor med de följder detta kan få.

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! Jag skall inte trötta kammarens ledamöter genom en lång debatt med herr Hjorth i denna fråga. Jag förstår att det är svårt att få majoritet denna gång för mitt yrkande. Jag vill bara konstatera att det som herr Hjorth nu har anfört återigen inte var något nytt utan sammanföll med vad han tidigare sagt. Han har i inledningen av sitt senare anförande bekräftat att hans argumentering var mager, och det tycker jag räcker i detta sammanhang, herr talman!

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Ett förtydligande: med ordet "mager" menade jag "kortfattad".

Jag tycker att det är förvånande att herr Sellgren, som har rykte om sig att mycket grundligt sätta sig in i frågorna, inte närmare har studerat och begrundat de synpunkter som bilinspektionen har kommit fram till. Jag tycker att dess rapport är mycket allvarlig och att man måste ta hänsyn till den. Trafikutskottet har ju i höst behandlat en rad trafiksäkerhetsmotioner, och hela utskottet har varit enigt om att se mycket allvarligt på dessa frågor. Jag vill påstå att det är en trafiksäkerhetsfrämjande angelägenhet att kammaren avslår motionen.

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman!

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! Jag tackar för erkännandet vad avser min grundlighet. Den egenskapen har jag försökt belägga genom den statistik jag redovisat i mitt första anförande, vilken klart visar brandbilarnas överlägsenhet över andra fordon av samma art. Detta räcker för att demonstrera både den grundlighet varmed jag studerat denna fråga och att trafiksäkerhetsaspekterna är till fullo tillgodosedda genom en ordning med en årlig besiktning.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Sellgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sellgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Sellgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sellgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 238
Nej — 38
Avstår — 4

Nr 133

Onsdagen den
14 november 1973

*Alkoholproblemet
inom trafiken m. m.*

§ 13 Alkoholproblemet inom trafiken m. m.

Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 22 i anledning av motioner rörande alkoholproblemet inom trafiken m. m.

Herr STÅLHAMMAR (fp):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande nr 22 behandlas bl. a. motion 259, vars yrkande var att riksdagen skulle besluta att anhålla hos Kungl. Maj:t att åtgärder initieras för att öka medvetandet om riskerna med alkohol i trafiken genom i första hand information och utbildning. Trafikutskottet avstyrker emellertid motionen med motiveringen att någon särskild åtgärd från riksdagens sida i ämnet inte nu är påkallad, eftersom många av de åtgärder som motionärerna föreslår redan nu är vidtagna eller planerade. Utskottets avstyrkande med tillhörande motivering är något förvånande med hänsyn till de remissyttranden som har kommit in.

Socialstyrelsen säger t. ex. i sitt yttrande att man anser att det är angeläget att de brister i trafikutbildningsverksamheten som påtalas i motionen snarast blir undanröjda. "Den utbildningsverksamhet om alkohol och andra gifter som förekommer i körkortsutbildningen bör utökas. För övrigt bör sådan undervisning börja redan i skolans trafikutbildning innan de unga har tillägnat sig alkoholvanor. Därigenom torde kunna utvecklas en naturlig inställning att avstå från att köra motorfordon efter förtäring av alkohol, läkemedel eller andra ämnen som menligt påverkar förmågan till säkert framförande av motorfordon."

Trafiksäkerhetsverket säger i sitt yttrande att det har gjort olika insatser på informationssidan. Man lovar också att ägna särskild uppmärksamhet åt undervisningen i alkoholfrågan vid trafikskolorna även om, som man säger, det är så många moment som skall ingå i denna undervisning att det inte finns möjlighet att ägna speciellt mycken tid åt alkoholfrågan.

Trafikutskottet erinrar i sitt betänkande om att frågan om alkohol och trafik, såsom framgått av trafiksäkerhetsverket yttrande, skall läggas in som huvudaktivitet under år 1975, alltså om drygt ett år.

För oss motionärer är det något svårt att förstå den passiva inställning som trafikutskottets betänkande trots allt andas i den här frågan. Man vet att alkoholpåverkade fordonsförare förekommer i 10–30 procent av alla dödsolyckor. I dessa olyckor omkommer mellan 120 och 360 människor varje år. Utgår man från den låga siffran 10 procent, betyder det alkoholpåverkan vid 1 500 personskadeolyckor och ca 5 000 egendoms-

Onsdagen den
14 november 1973

*Alkoholproblemet
inom trafiken m. m.*

skadeolyckor varje år. Om vi skulle drabbas av en naturkatastrof eller en sjukdomsepidemi som årligen skulle kräva lika många offer, skulle reaktionen ha blivit annorlunda än vad den är inför trafikolyckorna och deras samband med alkoholen. Då hade vi säkert inte nöjt oss med att påpeka att en stor informationskampanj skall sättas i gång om ett år för att försöka lösa problemen, utan vi hade varit beredda att vidta omedelbara och kraftfulla åtgärder. Men som så ofta förr visar de beslutande myndigheterna en helt oförklarlig passivitet och oförmåga inför problem som hänger samman med alkoholmissbruk.

Speciellt allvarligt är det också att de unga förarna är så hårt belastade i statistiken över trafiknykterhetsbrott. Det visar ytterligare på nödvändigheten av en gedigen grundutbildning i dessa frågor i samband med körkortsutbildningen. Personer i åldern 18–24 år svarade för en tredjedel av alla trafiknykterhetsbrott. Om grundutbildningen hade fungerat som det var tänkt så skulle ju några stora och specialinriktade informationskampanjer inte heller ha behövts.

Vi vet också att risken för att den som kör bil berusad skall bli upptäckt är mycket liten. Det innebär att vi har en stor grupp dold rattnykterhet eller dolt rattfylleri. En holländsk forskare har t. ex. pekat på att bara ungefär 1 promille av alla trafiknykterhetsbrott under ett år upptäcktes. I en svensk undersökning ledd av Hans Klette visade det sig, då man ställde frågor om upplevd risk och kunskaper om riskerna, att förarna bedömde risken för att bli upptäckt för rattnykterhet till 0,5 procent och för rattfylleri till 20 procent. Bara hälften av förarna kände till gränsen för rattnykterhet på 0,5 promille, och 20 trodde att gränsen var högre eller kände inte till den alls.

Vart femte fall av trafiknykterhetsbrott upptäcks i samband med en trafikolycka. Under 1972 greps i Sverige 19 000 personer som misstänkta för rattnykterhet.

Det vi med motionen har velat peka på är att man inte i fortsättningen kan se förbi alkoholen som olycksorsak i trafiken. I det s. k. Sköldska trafiksäkerhetstestamentet fanns t. ex. inte med ett ord frågan om alkoholens roll för trafikolyckorna nämnd. Däremot talas det om varningsljus, stötfångare och andra tekniska detaljer.

Det är ju helt klart att kampen mot alkoholen i trafiken måste föras på många fronter. Den av Folksam förebådade kampanjen är utmärkt och bör stöttas upp på alla sätt. Trafiksäkerhetsverkets uppvaknande inför dessa frågor och den aviserade informationsdriven under år 1975 är välkommen. Men det räcker inte. Trafikutskottet borde ha kunnat ytterligare markera hur viktigt det är att dessa frågor får en seriös och effektiv behandling. Det hade varit ett effektivt stöd till alla dem som i olika sammanhang arbetar med frågan om sambandet mellan trafik och alkohol.

Den trafiksäkerhetsutredning som nu tillsatts måste emellertid med förtur få ta sig an frågan om alkoholens roll för trafikolyckorna. Redan nu vet vi att det är en orsaksgrupp som är definierad och klar att angripa. Regeringen måste också föreslå de förändringar i lagstiftningen som är nödvändiga för att effektivisera kontrollen av alkoholbruk i trafiken. Dit hör t. ex. en generell möjlighet för polisen att ta utandningsprov på

bilförare vid rutinkontroller utan att rattfylleri speciellt misstänks, och möjlighet för sjuksköterskor att ta blodprov.

Jag tolkar trots allt utskottets betänkande så, att man i avsaknad av ett positivt ställningstagande ändå delar motionens uppfattning om nödvändigheten av att detta problem med alkohol och trafik skall angripas så effektivt och seriöst som möjligt. Med hänvisning till detta, herr talman, avstår jag från att ställa något särskilt yrkande.

Under detta anförande övertog fru andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr LINDAHL (s):

Fru talman! Motionären herr Stålhammar pekar på ett viktigt samhällsproblem — ett samhällsproblem som också engagerar väldigt många människor. Vi har i trafikutskottet mycket seriöst behandlat de väckta motionerna. Ett uttryck för detta är att motionerna har skickats ut till bl. a. socialstyrelsen och statens trafiksäkerhetsverk för yttrande.

Enligt trafikutskottets mening håller de åtgärder som föreslås av motionärerna på att förverkligas. Vi har skaffat oss kunskaper om vad som sker på olika håll i samhället, och jag kan försäkra herr Stålhammar att trafikutskottet verkligen inte behandlat motionerna med någon nonchalans. Vi anser att frågan om alkoholproblemet i trafiken inte bara är en angelägenhet för statsmakterna. Glädjande nog finns det i vårt svenska samhälle också starka folkrörelser, och vi kan konstatera att det är många goda krafter som medverkar i upplysningsverksamheten. Man kan möjligen säga att det hade varit önskvärt att verksamheten kommit till stånd redan tidigare, men vi har vid vår behandling av frågan i utskottet nu under hösten konstaterat att omfattande förberedelser är på gång — 1975 kommer exempelvis att bli trafiknykterhetens år. Trafiksäkerhetsverket har därvid under lång tid förberett åtgärder som vi aldrig tidigare i vårt samhälle har sett prov på inom detta viktiga område.

Men redan före 1975 kommer det faktiskt att ske en hel del.

Jag kan instämma i mycket av vad herr Stålhammar sade. Jag har också tillgång till statistik, och det har vi haft även i trafikutskottet. Det är riktigt att varje år dödas hundratals människor i trafikolyckor där förarna har varit alkoholpåverkade. Tusentals människor skadas och många blir svårt invaliderade; både för trafikoffren och för deras anhöriga innebär det tragedier och mänskligt lidande. Till detta kommer de ekonomiska och sociala konsekvenserna för individen och samhället.

Mot den bakgrunden har vi i trafikutskottet noterat att Folksam, rikspolisstyrelsen och trafiksäkerhetsverket har gått in med särskilda åtgärder på detta område. De organisationer som står bakom kampanjen är övertygade om att det går att hyfsa detta allvarliga samhällsproblem. Därför går man nu i höst ut i en landsomfattande kampanj som skall just förmedla kunskap om alkoholens roll i trafiken. Det skall ske med hjälp av bl. a. en nyinspelad film om alkohol och trafik, intensiv trafikövervakning under vissa perioder, mötes- och lävingsverksamhet inom företag och organisationer samt särskilda insatser i skolorna och inom försvaret. Kampanjens slogan blir: Nej tack — jag kör.

Onsdagen den
14 november 1973

*Alkoholproblemet
inom trafiken m. m.*

Vi har i trafikutskottet funnit att det är nyttiga åtgärder som på detta sätt vidtas från dessa organisationers sida. Och det sker omedelbart – det kommer att i allra högsta grad känneteckna föreningslivet i det här landet under den kommande vintern.

Men inte nog med detta! Herr Stålhammar säger att man skall vidta åtgärder omedelbart, och jag är själv positivt inställd till att man skall snabba upp detta så mycket det går och vidta åtgärder snarast möjligt. Men jag tror, herr Stålhammar, att om man skall lägga upp en stor och omfattande verksamhet på detta område måste man också ha tid för förberedelser. Vi har konstaterat att statens trafiksäkerhetsverk efter trafik kunskapens år 1974 enligt verkets långtidsplan kommer att som nästa stora informationsinsats koncentrera alla resurser på trafiknykterheten. Kampanjen planeras omfatta hela 1975. Det är – så ser man det inom verket, där man kan se här sakerna – en förutsättning för att kampanjen skall få önskad styrka och genomslagskraft. Förarbetena till den kampanjen har redan startat genom en omfattande insamling av underlagsmaterial, och dessutom har ett informationsmöte förevarit med representanter för ett stort antal berörda myndigheter, organisationer och företag som deltagare. Bakom kampanjen och bakom dem som är engagerade i den verksamheten står bl. a. följande myndigheter, organisationer och företag: trafiksäkerhetsverket – som är sammankallande –, socialstyrelsen, rikspolisstyrelsen, skolöverstyrelsen, statens ungdomsråd, arbetarskyddsstyrelsen, Svenska kommunförbundet, Nykterhetsrörelsens landsförbund, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Motororganisationernas samarbetsdelegation, Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, Trafikmedicinska föreningen, Försäkringsbranschens trafiksäkerhetskommitté, Systembolaget, Landsorganisationen i Sverige, Svenska arbetsgivareföreningen och Tjänstemännens centralorganisation.

Det är mot den bakgrunden, herr Stålhammar, som vi i trafikutskottet har ansett att uppgifterna i herr Stålhammars motion är viktiga och angelägna. Mot bakgrund av de fakta i frågan som utskottet redovisat tycker vi att också motionären kan vara nöjd med den positiva skrivning som trafikutskottet här har gjort.

Herr STÅLHAMMAR (fp):

Fru talman! Detta herr Lindahls anförande var ju en utomordentlig beskrivning på vilka åtgärder man är på väg att vidta på detta område. Det gläder mig. Positiva skrivningar har vi haft nog av. Nu behövs det åtgärder.

I herr Lindahls anförande kunde jag emellertid inte hitta någonting rörande två områden, där jag alltjämt är oroad över vad man tänker göra. Det ena är den rena körkortsutbildningen. Beträffande den har trafiksäkerhetsverket sagt att tiden är så begränsad att man inte har någon möjlighet att ge den grundliga undervisning om alkohol och trafik som är nödvändig. Av vissa undersökningar som gjorts har det framkommit att ungefär 10 minuter av körkortsutbildningen genomsnittligt har anslagits till undervisning om alkohol och trafik för dem som sedan skall ut i trafiken, och då kan man ju spåra det problemet när man ser hur

Onsdagen den
14 november 1973

*Stora Sjöfallets
nationalpark och
Sjaunja fågelskydds-
område*

överrepresenterade de nya körkortsinnhavarna är i trafikolyckor som har samband med alkoholförtäring.

Det andra området är det som fröken Sandell har tagit upp i sin motion om försöksverksamhet med vidgad rätt till blodprovstagning. Socialstyrelsen har tillstyrkt men trafikutskottet har avstyrkt den motionen.

Sammanfattningsvis vill jag säga att jag är glad över att det börjar hända saker på detta område, och jag förutsätter att herr Lindahl – som i stort sett har samma uppfattning som jag beträffande nödvändigheten av att dessa problem löses – också har något konkret att komma med på dessa två punkter, körkortsutbildningen och rätten till blodprovstagning.

Herr LINDAHL (s):

Fru talman! Med hänsyn till tiden skall jag här inte utveckla mina synpunkter ytterligare. Jag skulle annars kunna förlänga denna debatt med flera inlägg men skall avstå från det.

Beträffande de punkter som herr Stålhammar nu tog upp vill jag säga att även de frågorna har varit föremål för uppmärksamhet, och vi skall säkert kunna lösa även dem i en positiv anda.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 14 Stora Sjöfallets nationalpark och Sjaunja fågelskyddsområde

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 42 i anledning av motioner angående Stora Sjöfallets nationalpark och Sjaunja fågelskyddsområde, m. m.

Herr TOBÉ (fp):

Fru talman! I jordbruksutskottets förevarande betänkande nr 42 behandlas bl. a. motionen 1438 av herr Ullsten och mig. Den handlar om hur man i fortsättningen skall ordna det med Stora Sjöfallets nationalpark, men huvudvikten i motionen ligger på problemen med Sjaunja fågelskyddsområde.

Det vore frestande att som bakgrund till detta anförande i bild demonstrera hur det ser ut i Sjaunja, som är en riksklenod, ja, det är t. o. m. internationellt sett en märklig naturföreteelse och därför också upptaget på den internationella MAR-listan. Jag avstår från det och hänvisar till utskottets korrekta men för naturvännerna kanske något torra beskrivning. Men det må ändå tillåtas mig att som stämmningsbakgrund göra ett 70 sekunder långt citat ur en skildring av Sjaunja i Sveriges natur:

”I varenda göl i myren snurrade simsnäppor. Alla våra stora snäppor utom skogssnäppan hördes eller sågs. I småjärnarna låg ünder av alla slag. Över oss spelade enkelbeckasin, och dvärgbeckasinerna ’galopperade’. Dubbelbeckasinen stod och trummade och knäppte på sin spelplats i de

Onsdagen den
14 november 1973

*Stora Sjöfallets
nationalpark och
Sjaunja fågelskydds-
område*

låga videna femtio meter framför oss. I snåren runt omkring sjön sjöng blåhakar och sävsångare. Gulärlor och lappsparvar lockade och varnade. Bortlåt tiotalet varmt rödstrupiga piplärkor höjde sig upp i luften och sjöng sin betagande melodi. Det var stilla, litet kyligt, andedräkten syntes. Bakom oss låg ett sångsvanpar och betade i en göl. Runt toppen på Akavare seglade två örnar – kungsörnar. Där uppe i slutningen bland moränkullarna hade vargen sin lya med ungar häromåret. Framför oss på en liten ås i myren gick tre grova älgdjurar och nafsade i videt. De blev litet oroliga, gick undan. En björn kom lufsande över åsen efter älgarna. Den synen, den stunden är det inte möjligt att uppleva någon annanstans i våra fjäll, i vårt land.”

Ater till motionen och till den första frågan, frågan om Stora Sjöfallets nationalpark! Större delen av nationalparken, den som givit parken dess namn, är som bekant spolierad som nationalpark genom Suorvadämningarna. Det har många gånger varit tal om att låta parken upphöra. Nu visar det sig av de yttranden som utskottet inhämtat att remissinstanserna är eniga om hur man skall göra: Den södra delen vill man föra till Sareks nationalpark och Padjelanta nationalpark – det blir alltså en utökning av den – och den norra delen utefter Ritsemvägen skulle man göra till ett naturreservat för social naturvård, och även göra den lämplig för det ändamålet genom anordningar av olika slag som parkeringsplatser och campingplatser. Därtill kommer ett motiv som har framförts av domänverket, som säger: ”Det förhållandet att en nationalpark bär namn efter ett genom svårartade ingrepp förstört vattenfall utgör dessutom en belastning för nationalparkstanken.” Det kan man hålla med om.

Beträffande Sjaunja är de flesta myndigheter som har yttrat sig eniga om att det behövs ett starkare skydd. Det främsta yttrande som finns återgivet i betänkandet är det från länsstyrelsen, och man får väl säga att det också är det mest betydelsefulla, eftersom initiativet ligger hos länsstyrelsen. Det är beklagligt att länsstyrelsen i fem år haft detta ärende om hand utan att det ännu blivit några effektiva resultat av det. I länsstyrelsens yttrande finns beklagligtvis en del uttalanden som är verkligen oroande. Man säger t.ex.: ”— — — om man bortser från renskötseln synes det endast vara ringa mänsklig verksamhet som pågår inom huvuddelen av fågelskyddsområdet.” Detta säger man samtidigt som man talar om att det är 5 000 orsbor som har området som fiske- och jaktmark. Vidare har man sig bekant flera besvärliga tjuvjaktsfall som gäller bl. a. björnar, och man vet att järvlyor har blivit utgrävda.

Just i dag har jag fått ett meddelande om en sak som har hänt under sommaren. En mycket oroväckande rapport har kommit från de östra delarna av Sjaunja fågelskyddsområde. Boliden AB håller där på med mineralprospektering. Inte nog med det – till sitt förfogande har de terrängskotrar av fabrikat Play cat. Fordonen tar sig fram över de blötaste myrpartierna. Prospekteringen pågick under juli månad, då skadorna på markskiktet synbarligen blev betydande. Vad som för övrigt skadades av djur och växter kan man bara föreställa sig.

Sedan är det en fråga för sig hur Boliden kan prospektera. Jag har för mig att vi beslutat om en lag – den förnyades i våras – som säger att

Onsdagen den
14 november 1973

*Stora Sjöfallens
nationalpark och
Sjaunja fågelskydds-
område*

prospektering inom Norrbottens län endast får utföras av staten. Det kan hända att Boliden då hade statens uppdrag. Vad vet jag.

Länsstyrelsen i Norrbottens län framhåller att akuta och oöverlagda skyddsrestriktioner inte behöver tillgripas, innan bl. a. omfattande inventeringsarbeten avslutats. Sedan man slutfört dem, behöver restriktionerna inte vara oöverlagda, men man skyller alltså på att inventeringsarbetena inte är färdiga.

Sedan länsstyrelsen talat om att man behöver göra en del saker men inte vill göra dem oöverlagt anför länsstyrelsen något som är verkligen uppseendeväckande: "Vad som möjligen återstår beträffande skyddsfrågorna är en eventuell reglering av jakt och fiske samt skotertrafik." Svagare kan man inte uttrycka sin vilja att vidta åtgärder. Vidare säger länsstyrelsen att det inte skall ske någon drastisk inskränkning utan vidare och att man har bättre grund för en bedömning av frågan nästa år, alltså 1974.

För närvarande är alltså enligt länsstyrelsen fredningsfrågan nöjaktigt utformad. Såsom motionär kan jag inte instämma i länsstyrelsens bedömningar. Jag är därför mycket tacksam mot jordbruksutskottet, som har tagit så allvarligt på frågan. Utskottet anser till skillnad från länsstyrelsen att det är angeläget att skyddet av Sjaunjaområdet behandlas med förtur. Det måste vara ett riksintresse att åstadkomma ett tillfredsställande skydd för detta område med dess speciella djurliv. Utskottet önskar skärpta skyddsregler för friluftslivet. Det skall kanaliseras och hållas under kontroll. Speciellt skotertrafiken skall snarast regleras.

Nu hör till saken att den lag som gäller för skotertrafik gäller försöksvis i tre år. Om den inte tillämpas under dessa tre år, har man ingen chans att få någon erfarenhet av den. Det är verkligen på tiden att man tillämpar den. Sedan bör man ta upp alternativa möjligheter till jakt och fiske för ortsbefolkningen inom andra områden eller de delar av Sjaunja som man kan tänka sig att upplåta.

Utskottet för motionen vidare på det sättet att utskottet anhåller att Kungl. Maj:t skall överlämna motionen till naturvårdsverket för att tas under övervägande vid det utredningsuppdrag som naturvårdsverket har. Där är det väl en liten miss från utskottet. Det utredningsuppdraget har nu planverket och naturvårdsverket tillsammans. Det borde ha stått.

Vidare vill jag ifrågasätta om utskottet inte kunde ha adresserat motionen till den instans som verkligen är av betydelse här, nämligen länsstyrelsen. På samma sätt som man ber Kungl. Maj:t överlämna en motion till ett ämbetsverk, borde motionen ha kunnat överlämnas till länsstyrelsen. Jag kommer inte att yrka på någon ändring av betänkan- dets kläm, men det hade kanske varit bra med en hänvisning till länsstyrelsen och om utskottet tagit med något av vad som sagts i själva betänkandet, nämligen att det är bråttom och att snabba åtgärder är av vikt. Jag är i alla fall tacksam för utskottets klara uttalande.

Jag vill inte säga att det är en miss från utskottet, eftersom riksplaneringen omnämns i betänkandet, men utskottet borde ha upp- märksammat att det under 1973 och början av 1974 åligger alla kommuner att i samråd med länsstyrelserna göra upp program för hur

Onsdagen den
14 november 1973

*Stora Sjöfallets
nationalpark och
Sjaunja fågelskydds-
område*

man skall bryta ned – som det heter – riksplaneringsproblemen till kommunal nivå och var naturreservat skall läggas in. Utskottet kunde ha sagt att motionerna skulle överlämnas till Kungl. Maj:t för att beaktas när de kommunala programmen för riksplaneringen skall behandlas av regeringen efter den 1 juli nästa år. Jag har nog haft den uppfattningen att naturvårdsverket hittills har saknat resurser för att fullfölja sin del av uppdraget, men jag har just fått reda på att man nu annonserar om arbetskraft för det, och det kan ju hända att det då kan bli litet fart på det hela.

Min förhoppning är alltså att naturvårdsverket och planverket prioriterar sitt numera gemensamma uppdrag – beträffande Stora Sjöfallet är det inga problem, men Sjaunjärendet måste påskyndas – och att det kommer fram ur naturvårdssynpunkt godtagbara förslag. Men förslagen måste accepteras av länsstyrelsen för att det skall bli någonting av dem, och där vet jag inte hur det ligger till. Länsstyrelsen fick redan 1968 ett förslag från naturvårdsverket om att göra ett naturreservat av Sjaunja. Om länsstyrelsen inte gör någonting åt detta, så kan man JO-anmäla länsstyrelsen, vilket också redan har skett, men hittills har JO sagt att än så länge är det inte någon fördröjning av ärendet. Om man väntar ett par år till, så kanske det kan bli det, men om länsstyrelsen tar upp det gamla ärendet från 1968 och säger att den inte vill ha ett naturreservat, då får tydligen naturvårdsverket överklaga länsstyrelsens beslut och på så sätt föra ärendet vidare.

Jag hoppas i alla fall att regeringen tar hand om den här saken, om inte förr så i samband med sammanvägningen av riksplaneringsfrågorna, och jag utgår ifrån att det är lättare att ta hänsyn till samernas intressen när man gör ett reservat än när man gör exploateringsingrepp i form av Ritsemvägen osv. Jag tror att man inte behöver befara sådana skador som samerna tydligen tror att det skulle kunna bli.

Jag har inget särskilt yrkande.

Fru HAMBRAEUS (c):

Fru talman! En nationalpark fyller viktiga funktioner utöver att vara en tillflyktsort för stressade nutidsmänniskor. Dess huvudsyfte är mycket vidsträcktare. Vi har skyldighet att för kommande generationer bevara orörda områden. Om vi låter all natur påverkas av människor, med de oundvikliga följderna i störd ekologisk balans, utarmning av flora och fauna, åstadkommer vi en oreparabel skada. Man kan aldrig få tillbaka en utrotad djurart, man kan aldrig återställa till naturtillståndet ett påverkat område.

Det här innebär förluster för mänskligheten i dimensioner som vi i vårt kortsiktigt ekonomiska resonerande inte är vana att ta hänsyn till. Kommande generationer kan med rätta döma oss hårt. Och vårt snäva tänkande ger inte alltid den glädje ens för stunden som vi räknat med. I Ritsem strejkar arbetarna, därför att arbetsförhållandena är så svåra att man kräver mer kompensation än arbetsgivaren tänkt sig. Kommer vår tid att gå till historien som den tid då människor förstörde sig själva och naturen därför att de inte kunde hitta på ett bättre sätt att hålla sig sysselsatta?

Stora Sjöfallets nationalpark har blivit ett hån mot begreppet nationalpark genom de ingrepp som tillåtits där. Nu gäller det att skydda Sjaunja. Det är med glädje man konstaterar att jordbruksutskottets ställningstagande till motionerna 788 och 1438 i praktiken måste innebära att skyddet av Sjaunja garanteras.

Statens naturvårdsverk anser sig ha i uppdrag att behandla också frågan om skyddet av Sjaunja, och utskottet säger att det är angeläget att denna fråga behandlas med förtur. Länsstyrelsen i Norrbotten påpekar att det finns möjlighet att reglera skotertrafiken med stöd av lagen om körning i terräng med motordrivet fordon. Länsstyrelsen beräknar att en utredning i frågan skall vara färdig nästa år. Den tvekan om nödvändigheten att ingripa mot skotertrafiken som kan utläsas ur yttrandet från länsstyrelsen borde skingras av utskottets påpekande på s. 3 i betänkan- det att man "utgår från att skotertrafiken inom Sjaunjaområdet snarast blir föremål för reglering med stöd av den särskilda lagen härom". Det bör finnas gott om alternativa rekreatiomsområden för befolkningen. Jordbruksutskottets positiva inställning till ett skyndsamt skydd av Sjaunja måste medföra att berörda myndigheter omedelbart vidtar åtgärder.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON i Växjö (c):

Fru talman! Jag skulle väl be fru talmannen och kammarens ledamöter om överseende för att jag tar till orda i denna fråga. Dels har redan en representant för mitt parti framfört det som jag tror är partiets åsikter, dels har jag inte varit med om att väcka motionerna. Dessa tar emellertid upp problem som jag är mycket intresserad av, och därför ber jag om kammarens tillstånd att under några minuter framföra mina synpunkter.

Jag vill inte förneka att utskottet skriver positivt om motionerna, men jag saknar en riktig udd i skrivningen. Utskottsskrivningen är sönderstyckad av redogörelser för en mängd remissvar — och visst kan ett utskottsbetänkande innehålla sådant, men man finner alltför litet av vad utskottets ledamöter själva tycker och tänker. Utskottet hänvisar till utredningar och nöjer sig med det.

På s. 3 finner man några rader som visar utskottets uppfattning beträffande Sjaunja fågelskyddsområde. Det är en ur min synpunkt riktig uppfattning. Det är naturligtvis inte alltid de många orden som är avgörande, men jag tycker att utskottet kunde ha kostat på sig att verifiera att Sjaunjaområdet inte enbart är av riksintresse utan även av internationellt intresse.

Delar av området finns upptagna på en lista som omfattar internationellt skyddsvärda och oersättliga sankmarker och sjöar i Europa, Asien och Afrika. Områdets upphöjande till status av mindre naturreservat borde därför vara odiskutabelt.

Bollen ligger hos länsstyrelsen i Norrbotten. Jag tycker att det hade varit på sin plats att utskottet med ännu mer kraft hade understrukit nödvändigheten av att länsstyrelsen handlar snabbt.

Herr Tobé gjorde här en ypperlig lyrisk skildring av vad Sjaunja egentligen är och vad man kan uppleva där.

Onsdagen den
14 november 1973

*Stora Sjöfallets
nationalpark och
Sjaunja fågelskydds-
område*

I Sjaunja fågelskyddsområde finns nästan alla växter och djur som är typiska för barr- och björkskog samt den alpina regionen i norra Sverige. Artrikedomen är en följd av att området uppvisar en mångfald skiftande naturtyper inom ett relativt begränsat område.

Områdets myrar, skogar, fjäll, fauna och flora är ett resultat av en under årtusenden obruten naturhistorisk utveckling. Det är först under senare år som denna process och områdets harmoni blivit störd av den moderna människans hänsynslösa och kortsiktiga framfart.

Det är dock den högre faunan, och då främst fåglarna, som gjort Sjaunja såväl nationellt som internationellt känt. Artrikedomen, och i viss mån även individrikedom, har visat sig stå i särställning. Ingen motsvarighet tycks vara att finna inom landets gränser. I fågelskyddsområdet har 160 fågelarter noterats, och ett hundratal häckar där årligen. Bland de förekommande fågelarterna är flera antingen mycket sällsynta i Sverige eller ovanliga för den nordliga position området har. Till den första kategorin hör flera av våra rovfågelarter såsom kungsörn, havsörn, jaktfalk och pilgrimsfalk, av vilka de tre sistnämnda står på gränsen till utrotning i vårt land.

Området hyser också många däggdjursarter. Av de fyra stora rovdjuren saknas troligen vargen i dag inom området. Den är redan utrotad. Utredningar pågår, men jag är skeptisk till vart de kommer att leda. Denna min uppfattning får jag av remissyttrandet från länsstyrelsen i Norrbotten. Länsstyrelsen rider högt på den inventering som görs och vad den kan leda till för räddandet av området. Länsstyrelsen kommer fram till följande slutuppfattning:

”Motivet för att göra fågelskyddsområdet till ett naturreservat skulle i så fall numera inte vara att i första hand förse området med ytterligare restriktioner utan fastmera att med praktisk verksamhet säkerställa och i väl avvägda former utveckla områdets turistiska, rekreativa och kulturellt vetenskapliga naturvärden.”

Min uppfattning är att vi inte har råd att göra några ingrepp för att underlätta Sjaunjaområdets tillgänglighet för turisterna. Det bör fortfarande vara en vildmark. Vi har fjällnatur som vi har gjort lättare framkomlig för turisterna, och mera bör vi enligt min mening göra i det avseendet. Men vi kan väl vara överens om att vi i detta land har råd att lämna något stycke land orört.

Motionärerna tar också upp ingreppen i Stora Sjöfallets nationalpark. Man kan bara beklaga att vi nu är tvungna att genomföra en omarrondering av detta område, men vattenkraftsutbyggnaden gör detta nödvändigt. Här har jag inte svårt att finna mig i länsstyrelsens i Norrbotten uppfattning att området norr om Lule älv bör ombildas till ett friluftreservat och att området söder om nämnda vattendrag får uppgå i Sareks nationalpark.

Herr TAKMAN (vpk):

Fru talman! Jag är helt ense med herr Tobé, som jag lyssnade på med stort intresse, och jag skulle därför inte behöva säga ett enda ord utöver vad han yttrade i den här debatten. Men när jag också håller med herr Johansson i Växjö när han efterlyser en udd i jordbruksutskottets

betänkande är det inte på något sätt därför att jag fronderar mot de övriga ledamöterna i utskottet – jag var själv med om beslutet – utan därför att jag tror att debatten här kan utgöra ytterligare en udd som så väl behövs för att rädda Sjaunja.

Vi hade i utskottet en föredragning av företrädare för föreningen Argaladei som jag tror att alla var mycket förtjusta i. Vi fick en mycket god inblick i förhållandena där uppe.

Vidare har här talats om vad vi säger på s. 3 i betänkandet, där det är en, som jag tycker, stark skrivning mot bakgrunden av den mycket försiktiga ton som alltid brukar finnas i alla betänkanden: "Utskottet anser det därför angeläget att frågan om skyddet av Sjaunjaområdets natur behandlas med förtur. Det måste anses vara ett riksintresse att åstadkomma ett tillfredsställande skydd för detta område med dess speciella djurliv. Sådana skärpta skyddsregler bör införas – – . Utskottet utgår från att skotertrafiken inom Sjaunjaområdet snarast blir föremål för reglering" osv. Det är alltså en rad kraftiga understrykningar av det intresse som Sjaunjaområdet har.

Vi har också talat om att befolkningen däruppe måste ges alternativa möjligheter till jakt och fiske. Det är ju inte bara fråga om att förbjuda jakt och fiske för andra än samerna där, utan det gäller också att ge attraktiva alternativ. Sedan är det tyvärr det tragiska förhållandet, att en del människor som inte har särskilt stort intresse för naturskydd och sådant med naturnödvändighet tycks dras till dessa områden för att förstöra dem.

Det verkligt stora problemet – detta har redan påpekats här – tycks emellertid vara länsstyrelsen i Norrbotten, som håller på med ett "omfattande inventerings-, värderings- och förhandlingsarbete" rörande Sjaunjaområdet. Detta har pågått i fem år och det är tydligen det största inventerings-, värderings- och förhandlingsarbete i sitt slag i modern historia, eftersom det har pågått så länge på ett så litet område!

Ett annat problem är uppenbarligen ett mindre problem och inte helt akut. Det är professor Bertil Haglund som driver någon kampanj för att man skall göra Sjaunja till rovdjursreservat och att samerna skall idka renskötsel där för att vargar och andra rovdjur skall få kött och föröka sig våldsamt. Det är ett tveklaktigt projekt. Jag unnar alla vetenskapsmän att forska, men när det skulle ske till ett sådant pris som här bör man nog reagera mot projektet.

Vad samerna beträffar tror jag det är riktigt som herr Tobé sade att de är mer intresserade av att Sjaunja blir ett naturreservat än att det sker en hänsynslös exploatering av detta område såsom av Stora Sjöfallets nationalpark.

Vad länsstyrelsen i Norrbotten beträffar borde vi väl ha gjort den till adressat av detta. Men jag föreslår – detta är inget yrkande, fru talman – att vi skickar alla handlingar härifrån i ett rekommenderat brev till länsstyrelsen i Norrbotten.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Ärade talman! Bland dem som är vana att läsa riksdagshandlingar och utskottsbetänkanden råder det väl ingen tvekan om att skrivningen i det

Onsdagen den
14 november 1973

*Miljövärdspolitiken,
m. m.*

föreliggande betänkandet är mycket positiv. Men det är bara herr Tobé och fru Hambræus som har begripit detta. Herr Johansson i Växjö har tydligen inte förstått det, och han har med sitt inlägg inte gjort saken någon tjänst utan tvärtom.

De påpekanden som har gjorts i betänkandet kan heller inte missförstås av den utredning som sysslar med frågan. Naturvårdsverket, som har i uppdrag av Kungl. Maj:t att utreda problemen i fjällvärlden, skall ta upp även den här frågan. En utredning kan inte undgå att ta hänsyn till den positiva skrivning som här har gjorts, där vi kräver en skyndsam handläggning av ärendet och positiva åtgärder mot skotertrafiken. Därför vill jag instämma med dem som uttalat en förväntan om att de här frågorna kommer att lösas så snabbt som möjligt.

Herr JOHANSSON i Växjö (c):

Fru talman! Herr Hansson i Skegrie och jag brukar ha litet svårt att uppfatta varandra rätt. Jag sade i början av mitt inlägg att visst är skrivningen positiv, men jag saknade en udd i den. Till och med herr Takman, som har suttit med vid utskottsbehandlingen, efterlyste en udd och tyckte att debatten här skulle ge den för att ytterligare visa hur angeläget det är att själva sakinnehållet i motionerna förverkligas.

Jag blev i söndags uppvaktad av personer från naturskyddshåll som inte hade läst betänkandet ännu men som hade fått så mycket klart för sig att det inte var över hövan positivt. De ville att vi som är intresserade av den här frågan skulle understryka att det verkligen gäller en angelägenhet av stora mått.

Herr TAKMAN (vpk):

Fru talman! Jag vill påpeka på nytt att jag inte efterlyste en ytterligare udd i betänkandet; jag tycker att det är mycket uddigt i jämförelse med betänkanden i allmänhet. Är man van vid att läsa utskottsbetänkanden fäster man sig vid varje höjning av rösten. Det är verkligen mycket starka ord i mitten på s. 3 – mycket starkare än man är van vid att läsa i betänkanden. Men debatten här är utmärkt som komplement till betänkandet. Den visar att man på olika håll inom alla partier är verkligt intresserad av att Sjaunjaområdet bevaras. Det är också vad ett helt enigt utskott har gått in för.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15 Miljövärdspolitiken, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 43 i anledning av motioner angående miljövärdspolitiken, m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1973:108 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt nu var i fråga (punkterna 1–2), hemställdes 1. att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till

känna att som ett led i arbetet på att framställa miljöbudgetar för olika verksamheter alla större statliga investeringar i princip skulle föregås av teknikvärdering, dvs. en uppskattning av deras sociala och ekologiska effekter, 2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att förslag om teknikvärdering av några försöksprojekt, utlagda på lämpliga institutioner, förelades riksdagen,

1973:212 av herr Strömberg m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att en årlig miljörapport med i motionen diskuterad utformning förelades riksdagen,

1973:341 av herr Åsling m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om att statens naturvårdsverk fick i uppdrag att i samråd med andra berörda myndigheter och organisationer intensifiera och samordna upplysningsverksamheten på miljövårdsområdet, varvid tyngdpunkten borde läggas på åtgärder som den enskilde i sin vardag kunde vidta i syfte att medverka till en god miljövard och en minskning av slöseriet med svårersättliga naturresurser,

1973:772 av herr Bohman m. fl. (m) vari, såvitt nu var i fråga (punkterna 1, 2 och 4), hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla 1. om en inventering av de mest angelägna miljövårdsåtgärderna i landets olika delar för att ge underlag för en prioriteringsplan att föreläggas 1974 års riksdag, 2. att miljöforskningsutredningen gavs i uppdrag att förutsättningslöst pröva olika alternativ för miljövårdsforskningens organisation, 4. om förslag till decentralisering i möjligaste mån av miljövårdsadministrationen till länsstyrelsernas naturvårdssektioner samt om klarläggande av kommunernas kompetens och ansvar i miljövårdsfrågan samt

1973:1432 av herr Strömberg m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att åtgärder vidtogs så att en ökad svensk satsning på utveckling av mätinstrument och mätmetoder för miljövårdssektorn kom till stånd.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle

1. anse motionen 1973:108, yrkandena 1 och 2, besvarad med vad utskottet anfört,
2. lämna motionen 1973:212 utan åtgärd,
3. anse motionen 1973:341 besvarad med vad utskottet anfört,
4. lämna motionen 1973:772, yrkandena 1, 2 och 4, utan åtgärd,
5. lämna motionen 1973:1432 utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1. angående teknikvärdering av herr Antby (fp) och fru Anér (fp) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:108, yrkandena 1 och 2, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört angående behovet av teknikvärdering,

2. angående avlämnande av en årlig miljörapport av herr Antby (fp) och fru Anér (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:212 som sin mening gav

Onsdagen den
14 november 1973

Miljövårdspolitiken,
m. m.

Kungl. Maj:t till kända vad reservanterna anfört angående avlämnande av en årlig miljörapport till riksdagen,

3. angående ökad upplysningsverksamhet på miljövårdsområdet av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp), Hedin (m) och Jonasson (c), fru Anér (fp) samt herrar Larsson i Borrbj (c) och Leuchovius (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:341 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kända vad reservanterna anfört angående intensifiering och samordning av upplysningsverksamheten på miljövårdsområdet,

4. angående prioriteringsplan för miljövårdsåtgärder m. m. av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp), Hedin (m) och Jonasson (c), fru Anér (fp) samt herrar Larsson i Borrbj (c) och Leuchovius (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:772, yrkandena 1, 2 och 4, som sin mening gav Kungl. Maj:t till kända vad reservanterna anfört,

5. angående mättekniken inom miljövården av herr Antby (fp) och fru Anér (fp) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1432 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kända vad reservanterna anfört angående mättekniken inom miljövården.

Fru ANÉR (fp):

Fru talman! Jordbruksutskottet har i det betänkande som vi nu skall debattera bl. a. tagit ställning till en av folkpartiets partimotioner, den om teknikvärdering och miljöbudget. Vi kräver i denna motion, nr 108, i likhet med föregående år att alla större statliga investeringar i princip skall föregås av teknikvärdering, dvs. en uppskattning av de sociala och ekologiska effekterna av dem, och att några försöksprojekt av denna art bör föreslås.

Utskottet visar sig dela motionärernas åsikt att frågan är viktig och värd uppmärksamhet, men i motsats till motionärerna anser utskottet att teknikvärdering redan är på gång i sådan utsträckning att inget ytterligare behöver göras. Här skiljer sig alltså åsikterna.

Det som utskottet anser redan är gjort är att en ekologisk grundsyn ligger till grund för lagen om fysisk riksplanering, att utredningen om kostnaderna för miljövården studerar inte bara kostnaderna utan också effekterna av olika miljöåtgärder, att arbetsgruppen för framtidsforskning påpekat behovet av teknikvärdering och att dess ende arvtagare – sekretariatet för framtidsstudier inom statsrådsberedningen -- nyligen lagt fram en rapport om nio s. k. teknikvärderingsstudier.

Detta betyder alltså att vissa organ sagt att teknikvärdering är nödvändig. Utmärkt, det säger vi också! Men konklusionen borde ju vara att nu skall vi sätta i gång. De nio exempel på teknikvärdering som sekretariatet för framtidsstudier plockat ihop bevisar inte ens enligt sekretariatets egna åsikter att teknikvärdering i ordets egentliga mening har kommit i gång i Sverige. Det är en mycket brokig blandning av

projekt – de flesta ganska vaga. Om man sätter sig ned och jämför dem med en accepterad definition på teknikvärdering – t. ex. denna: en grundlig, balanserad analys av alla väsentliga första-, andra- och tredje-handseffekter, som den ifrågavarande innovationen kan ha på miljön, samhället eller ekonomin, även de indirekta eller fördröjda – finner man att faktiskt ingen av dessa studier kommer särskilt nära den definitionen.

Vissa av projekten är redan avslutade utan att det har blivit särskilt mycket resultat av dem, t. ex. det om SST-planens miljöeffekter och det om konsumentteknik. Andra är nätt och jämnt påbörjade.

Vad som vidare är påfallande är att man inte tycks ha gjort några ansträngningar – i varje fall inte några stora ansträngningar – att lägga in olika gruppers syn på vad tekniken kan och framför allt bör göra. Det är ju inte bara en fråga om att ta fram vad experterna säger – inte ens att lyssna på både regeringen och industrin, såsom man har gjort i vissa fall. Det är oerhört viktigt att alla medborgargrupper, som har intresse för saken, får tillfälle att yttra sig och lägga fram sina synpunkter, så fort det gäller projekt av större omfattning.

Vad det då gäller är att bli uppmärksam på hur teknik av en viss art tjänar den ena eller den andra maktgruppen i samhället och vilka gränser som därmed sätts för de politiska möjligheterna att värdera tekniken objektivt i varje särskild situation. Vi får inte vänta oss att teknikvärdering kan eller bör åstadkomma en perfekt, konfliktfri lösning, utan dess uppgift är att hjälpa de beslutsfattande att klarare se vilka moraliska och politiska värden som tillfredsställs eller hotas av varje tänkbar teknisk lösning.

Om vi hade haft en bestämmelse om att teknikvärdering var en nödvändig förutsättning för varje större projekt, så skulle antagligen planerna på bron över Öresund se annorlunda ut. Flygplatser och motorvägar skulle underkastas mycket mer vittgående undersökningar innan de anläggs, och de stora statliga datasystemen skulle granskas från många andra synpunkter än den omedelbara effektiviteten.

Nu kan man säga, och det framhävs också i den internationella debatten om teknikvärdering, att den orsakar förseningar och fördröjningar av viktiga projekt så att det land som underkastar sig dessa krav kommer på efterkälken i konkurrensen. Men å andra sidan existerar dessa krav i alla industriländer, om också med olika styrka. Å andra sidan är det mycket tänkbart att ett land, som stannar upp för att betänka resultatet av nyinförd teknik innan den blivit verklighet, på sikt har chansen att bli ett mycket mänskligare samhälle att leva i och därmed får en annan sorts övertag i konkurrensen. Under alla omständigheter måste en konsekvent tillämpad teknikvärdering ha till följd att man får en bredare debatt än annars om teknikens effekter och att en människovänlig teknik därigenom får större möjligheter både att skapas och att vinna marknad.

Med denna motivering, fru talman, yrkar jag därför bifall till reservationen 1 i jordbruksutskottets betänkande nr 43. Jag yrkar också bifall till reservationerna 2 och 5, som kräver att en årlig miljörapport föreläggs riksdagen i slutet av vårsessionen och att en större satsning görs på att utveckla mätinstrument för miljövården. Båda dessa åtgärder är var och en på sikt viktiga för att förverkliga samhällets avsikter med miljön.

Jag skall här citera vad miljökontrollutredningen säger om detta i rapporten om Miljövårdens informationssystem: "På ett informations-system av MI:s typ måste rent allmänt ställas höga krav på noggrannhet i data. I organisationen för MI måste därför inordnas resurser för teknisk kontroll av informationen. Av särskild betydelse är tillförlitligheten hos de mät- och analysinstrument som kommer till användning i viss undersökningsverksamhet."

Som en illustration till dessa svårigheter kan jag nämna vad som meddelats från en kemisk fabrik på Västkusten där man släppt ut betydligt mer farliga ämnen i vattnet än man hade lov till. Där framkom att kvicksilverutsläppet mäts med en metod, vars felmarginal ligger mellan 25 och 50 procent. Det går ju inte att hålla på efterföljden av några som helst miljölagar, om läget är sådant.

Nu görs det som utskottet påpekar en hel del för att få fram fler och bättre mätinstrument, men reservanterna är inte övertygade om att det är tillräckligt, särskilt inte när miljödatasystemet inom kort väl kommer att dra i gång.

Vad beträffar miljörapporten kommer denna också att få ett bättre underlag än man tidigare kunnat få fram just när miljödatbanken blir en verklighet — en sak som vi i folkpartiet är särskilt glada för, eftersom vi var de första som begärde en sådan. Men vi anser att miljön är en så tung och viktig angelägenhet för riksdagen och svenska folket, att vi vill ha en officiell rapport från regeringen om miljöns tillstånd varje år och möjlighet att debattera den i grund. Det är i alla fall livet det gäller.

Slutligen, fru talman, ber jag också att få yrka bifall till reservationerna 3 och 4 till samma betänkande.

I detta anförande instämde fru Hambræus (c).

Fru SUNDBERG (m):

Fru talman! Riksdagen behandlar nu, som vanligt sent på kvällen, ett utskottsbetänkande angående miljövårdspolitiken, som trots sin ringa omfattning tar upp ett par väsentliga frågor.

Jag skulle först vilja beröra reservationen 3, som har fått en oanad aktualitet de senaste dagarna. Reservationen tar upp behovet av förbättrad information angående miljövårdsfrågor och begär att naturvårdsverket skall bedriva en upplysningsverksamhet om hur miljöförstöring skall motverkas.

Jag vill här gärna anknyta till moderata samlingspartiets partimotion. Vi betonar där att miljövärd innebär ett ansvarstagande för den enskilde men också för samhället när det gäller målsättningen för vårt lands miljövårdspolitik. Men, fru talman, ett vaknande miljövärdsmédvetande som ropar efter information och som får sådan information resulterar i en växande miljövärdskunskap — oss alla till godo. Ett vaknande miljövärdsmédvetande som inte får den information det ropar efter blir lätt miljövärdshysteri. Och frågan är om vi inte nått dit nu.

Ett tecken på att så kan vara fallet utgör verkan av ett radioprogram i går kväll som i teaterform, helt realistiskt med ordinarie nyhetsuppläsare som skådespelare, åstadkom panik genom ett spel enligt vilket atom-

kraftverket i Barsebäck "exploderat". Jag hörde inte programmet, men verkningarna av det har kommit till min kännedom från många håll. Jag har frågat några åhörare hur de upplevde situationen. För det första var man oinformerad om att något kärnkraftverk ännu inte finns i funktion i Barsebäck. För det andra trodde man att det kunde explodera och flyga i luften. Vidare trodde man att gaser pyste ut som var dödande. En familj av dem jag frågade hade rusat ned i källaren, stängt och täppt till alla dörrar. Andra hade gett sig i väg i bil.

Fru talman! Det är mot denna informationsbakgrund som riksdagen skall fatta beslut i energifrågor av avgörande betydelse för vårt lands framtida utveckling.

Händelsen pekar emellertid också på betydelsen av vår i partimotionen framförda åsikt om vikten av personligt ansvar. Detta ansvar i miljövårdsfrågor och när det gäller information om dem vilar också på massmedia. Naturvårdsverket kan lägga hur mycket som helst på information, men utan seriösa informationsförmedlare kan effekten bli i hög grad önskad.

Låt mig ta ännu ett exempel på konsekvensen av bristande information från samhällets sida och missvisande information från pressens sida. Vi skall så småningom diskutera frågan om fasta förbindelser över Öresund, bl. a. en bro mellan Malmö och Köpenhamn. Naturvårdsverket har tigit i frågan, dövt för att en enorm oro har spritt sig i Skåne för konsekvenserna av bron. Vi i moderata samlingspartiet har upprepade gånger krävt att ekologiska, sociala och ekonomiska fakta tillsammans skall ligga till grund för beslut om utnyttjande av våra naturresurser. I det kravet ligger bl. a. att ansvarig myndighet i sådana frågor skall föra fram fakta av betydelse för informationens skull. Detta har inte gjorts från naturvårdsverkets sida. Det är därför av intresse att höra att klockan 8.30 — tror jag — i morgon skall naturvårdsverket informera trafikutskottet. Men allmänheten borde också haft rätt att bli informerad från naturvårdsverkets sida om bl. a. konsekvenserna av denna bro. Det berördes också något av fru Anér.

Nu blev det i stället så att det pressorgan, i detta fall tidningen Land, publicerade en undersökning byggd på falska premisser, varigenom man åstadkom en opinion byggd inte bara på bristande information utan också på felaktig information. Jag syftar då på att frågan som ställdes i tidningen Lands opinionsundersökning utgick från att en tunnel skulle kosta ca 400 miljoner kronor av svenska pengar och en bro 1,2 miljarder kronor. Frågan var motiverad på sådant sätt att svaranden direkt måste få uppfattningen att dessa pengar utgjordes av skattemedel. På det sättet kan man ju få fram vilket opinionsresultat som helst.

Fru talman! Naturvårdsverket får medel för information, men man tycks sakna förmågan att handskas med dem. I den här reservationen har vi bl. a. begärt att man intensifierar och samordnar informationsverksamheten. Däri ligger från min sida också en förhoppning om en förbättring. Jag vill bara hänvisa till tidningen Miljövårdsaktuellt, en ständigt återkommande publikation som inte kan göra någon människa särskilt glad.

I reservationen 4 tar vi, fru talman, upp ett par frågor med anledning av moderata samlingspartiets partimotion. De gäller miljökostnadsutred-

ningen och miljöforskningsutredningen, båda resultat av motioner från moderata samlingspartiet.

Nu är det ju sällan så att regeringen går med på förutsättningslösa utredningar. Man låser ofta utredningarna genom bundna direktiv för att få fram resultat som pekar i viss av regeringen önskad riktning. Detta gäller också miljökostnadsutredningen. Vi har i motion men också nu i vår reservation begärt att målsättningen när det gäller samhällets miljövärd skall konkretiseras och att en plan skall föreläggas riksdagen i vad gäller prioriteringen av vissa åtgärder. Vi kan inte, som jag bedömer det, hålla på och hatta litet hit och dit, påverkade av en opinion som inte haft underlag för sina ställningstaganden därför att inga underlag funnits. Vi begär att riksdagen skall anhålla om att få ta ställning till sådana prioriteringsfrågor och att miljökostnadsutredningen skall påskynda sitt arbete, så att detta kan ske vid nästa års riksdag.

Miljöforskningsutredningen fick också direktiv som begränsade utredningsuppdraget. Naturvårdsverket skulle enligt direktiven handha fördelning och inriktning av forskningsmedel. Nu säger utskottsmajoriteten att den inte finner att direktiven utformats så att de lägger hinder i vägen för utredningen att också pröva andra alternativ för forskningsstödet administration.

När jag läser direktiven till miljöforskningsutredningen tycker jag att de är formulerade med klar hänvisning till att utredningen skall utgå från att naturvårdsverket skall ha hand om pengarna, fördela dem och bestämma deras inriktning. Det har vi inte velat gå med på, fru talman. Därför vill jag yrka bifall till reservationen 4.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Ärade talman! Jag vill gärna instämma med fru Sundberg i hennes fördömande av det program som sändes i går kväll i radio om atomkraftverket i Barsebäck. Sådana program fyller inget vettigt syfte, och man får inte leka med så allvarliga ting som man gjorde där. Det var ett exempel på bristande omdöme hos dem som hade ansvaret för programmet.

Jag kan också instämma i fru Sundbergs uttalande att det har varit bristande information om Öresundsbron. Framför allt har det parti som fru Sundberg representerar tydligen inte träffats av tillräcklig information.

Till fru Anér vill jag säga att jag gärna instämmer i hennes uttalande om den betydelse teknikvärderingen har när man skall starta stora företag. Jag noterar med tacksamhet att fru Anér också tog Öresundsbron som exempel på bristande teknikvärdering, innan den frågan fördes fram till avgörande.

Vad sedan gäller teknikvärderingen i allmänhet är det ju så, att vi i detta utskottsbetänkande klart och tydligt framhåller att teknikvärdering är ett angeläget inslag i miljövärden. Utskottets majoritet har både i år och i fjol ställt sig positiv till denna sakfråga. Den har också tagits upp i flera sammanhang, t. ex. som fru Anér nämnde i den fysiska riksplaneringen och i miljökostnadsutredningen. Den behandlas nu även i ett sekretariat som har knutits till statsrådsberedningen. Frågan om teknik-

värderingen har alltså tagits upp i många olika sammanhang och är för närvarande under övervägande.

Det är mot bakgrund av dessa åtgärder som utskottets majoritet inte har ansett det vara nödvändigt att även i år ge Kungl. Maj:t till känna vad man anser om värdet av teknikvärdering. Det positiva uttalande utskottet gjorde i fjol står kvar i år också, och man kan knappast år efter år ge Kungl. Maj:t till känna samma sak. Jag har den meningen, att om man ett år har fått en motion behandlad på det sättet att riksdagen har gett Kungl. Maj:t till känna vad man anser och om det är positivt, så har man därmed fört frågan över till interpellationsstadiet. Jag vill därför råda fru Anér att genom interpellationer efterlysa resultatet av vad utskottet har skrivit så positivt två år i rad.

Förhållandet var detsamma vad gäller reservation 2 om en ärlig miljövårdsrapport. Vi behandlade förra året en motion av samma innebörd, och då framhöll vi att naturvårdsverkets årsbok kunde betraktas som en allmängiltig rapport över miljövårdsarbetet. Numera har miljökontrollutredningen avlämnat sitt betänkande, där det föreslås att ett informationssystem skall byggas upp. Det förslaget är nu ute på remiss. Med hänvisning till detta anser utskottet att en ny påminnelse till Kungl. Maj:t utöver den som gjordes i fjol nu inte är nödvändig. Det är ju Kungl. Maj:t som har skickat ut detta ärende på remiss. Jag ber därför även på denna punkt att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Också när det gäller mätinstrumenten föreligger samma förhållande. Vi behandlade i fjol en motion med samma innehåll som årets. Utskottet redovisade då en hel rad punkter där åtgärder är på gång för att få till stånd ett tillförlitligt mätsystem. Det redovisas också nu i detta betänkande. Förra året förutsatte vi att forskningen på det här området skulle tillgodoses, som vi uttryckte det, i all den utsträckning som befanns möjlig i konkurrens med andra angelägna forskningsändamål. Riksdagen fann också i fjol att motionen kunde besvaras med vad utskottet hade anfört. Redan utskottets uttalande i fjol får betraktas som ett synnerligen positivt ställningstagande.

Mot bakgrunden av utskottets positiva hållning förra året ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan även i detta avseende.

I reservationen 3 berörs en detalj som är synnerligen viktig i fråga om miljöinformationen, nämligen hur denna skall kunna nå ut till den enskilde medborgaren och påverka hans eller hennes vardagliga uppträdande som miljövårdare. Det är sannolikt att mycket av den information som lämnas av statliga myndigheter genom riksdagsdebatter etc. går menige man förbi. Skall vi kunna åstadkomma en verkligt positiv insats i miljövårdsarbetet, måste vi nå dithän att var och en i sin vardagliga tillvaro ständigt ställer sig frågan: Hur kan jag själv medverka till en bättre miljö? Såväl i små som i större sammanhang bör man ha den levnadsregeln klar för sig och ständigt försöka att efterleva den. Men dit når vi nog säkrast genom att vi fördjupar informationen, så att den träffar menige man på ett mera inträngande sätt än vad den nu gör. I reservationen har nämnts att t. ex. Svenska naturskyddsföreningen, Samfundet för hembygdsvård, kommunala myndigheter etc. borde kunna engagera sig mera intimt än vad som nu är fallet i en sådan upplysningsverksamhet.

Nr 133

Onsdagen den
14 november 1973

Miljövårdspolitik,
m. m.

Onsdagen den
14 november 1973

*Miljövårdspoli-
tiken, m. m.*

Reservationen 3 siktar alltså till att skapa en spontan miljövårdsmentalitet hos varje enskild individ. Under sådana förhållanden kan vi kanhända förverkliga de mål som vi syftar till med miljövården, nämligen ett snyggare samhälle samt större respekt för naturresurserna och naturen. Detta kan möjliggöras genom skapandet av en sådan miljömentalitet att alla medborgare medverkar till en bättre miljö både för sig själv och för sina medmänniskor.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till reservationen 3.

Reservationen 4 har närmare behandlats av fru Sundberg, och jag skall därför inte fördjupa mig i den utan inskränker mig till att understryka betydelsen av de problem som berörs där, främst då den prioritering i miljövårdsarbetet som reservanterna pekar på.

Jag ber att få yrka bifall även till reservationen 4.

Herr MOSSBERGER (s):

Fru talman! Jag hade antecknat mig på talarlistan för fem minuter, men jag tror att jag kan glädja fru talmannen och kammarens ledamöter med att jag skall kunna inskränka de minuterna med minst 50 procent.

De frågor som nu diskuteras är egentligen inte nya, och vi som utgör utskottsmajoriteten har i betänkandet redovisat de skäl som finns för att vi inte har kunnat tillstyrka motionerna. Jag har därför ingen anledning att stå här och upprepa vad vi har sagt i utskottet.

Under förutsättning av att reservanternas talesmän inte betraktar det som en oartighet att jag inskränker mig till dessa få ord ber jag, fru talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Antby och fru Anér, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Anér begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 43 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Antby och fru Anér.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Anér begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	231
Nej	—	47
Avstår	—	1

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Antby och fru Anér, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Anér begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 43 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Antby och fru Anér.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Anér begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	231
Nej	—	47
Avstår	—	1

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Hansson i Skegrie m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hansson i Skegrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 43 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Hansson i Skegrie m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hansson i Skegrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	143
Nej	—	135
Avstår	—	1

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Hansson i Skegrie m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hansson i Skegrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 133

Onsdagen den
14 november 1973

*Miljövårdspoli-
tiken, m. m.*

Nr 133

Onsdagen den
14 november 1973

*Miljövardspoli-
tiken, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 43 punkten 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Hansson i Skegrie m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hansson i Skegrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 143
Nej — 134
Avstår — 1

Fröken Eliasson (c) anmälde att hon avsett att rösta nej men av misstag nedtryckt ja-knappen.

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Antby och fru Anér, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Anér begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 43 punkten 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Antby och fru Anér.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Anér begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 232
Nej — 45
Avstår — 1

§ 16 Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 61 i anledning av propositionen 1973:154 med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1963:599) om inskränkning i rätten till inmutning inom Norrbottens län.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17 Utsträckt motionstid

Ordet lämnades på begäran till
Herr WENNERFORS (m), som yttrade:

Fru talman! Jag tillåter mig hemställa att kammaren ville besluta att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:177 med förslag till lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965:274), m. m. måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till första plenum efter tisdagen den 20 november.

Denna hemställan bifölls.

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 0.12.

In fidem
BENGT LAMBE

/Solveig Gemert

Nr 133

Onsdagen den
14 november 1973

*Utsträckt
motionstid*